

İthal Damatların Babalık Mücadelesi: Hamburg Örneği*

Banu Demirbaş

Meryem Sarıköse**

Öz: Bu çalışma Hamburg'a evlilik yoluyla göç etmiş ithal damatların babalık deneyimlerini konu edinmektedir. Çalışmada göçün babalık rollerine etkilerinin izlerini sürmek hedeflenmektedir. Bu doğrultuda Türkiye'de doğup evlilik aracılığıyla Hamburg'a göç etmiş, iki dilli çocuk sahibi 12 babayla derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji deseniyle yürütülen çalışmada veriler MAXQDA 24 programında içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgular, göç sürecinde babaların toplumsal statüsünün düştüğünü, ev içi otoritelerinin sarsıldığını ve bu değişimlerin erkeklik rollerinin sorgulanmasına zemin hazırladığını ortaya koymaktadır. Bu durumun en sık rastlanan sorumlu babaların dil yetersizliğidir. Almancayı yeterli düzeyde öğrenemeyen babalar, iki dilli çocuklarıyla kurdukları duygusal ilişkide ve toplumsal yaşama katılımında yüzeysel kalmıştır. Bu nedenle hem çocukla hem de kamusal alanla kurulan ilişkilerin belirleyicisi Almanya'da doğup büyüyen anneler haline gelmiştir. Başka bir deyişle Türk babalar, kendi babalarından edindikleri babalık örüntülerinde kırılmalar yaşamıştır. Almanya'nın kadın ve çocuklara dair politikalarının daha yoğun oluşu da bu kırılmalarda yarıklar oluşurmaya devam etmiştir. Sonuçta Türkiye'de geleneksel rollerle anlaşılandırılan babalık deneyimleri, özellikle dil yetersizliği ve politikalar aracılığıyla geleneksel rollerden kopuşa mecbur bırakmış ve göç, Türk babalarını ilgili babalık rollerine itmiştir.

Anahtar Kelimeler: Göç, İthal Damat, Babalık, Erkeklik, İki Dilli Çocuklar.

Abstract: This study explores the fatherhood experiences of "imported grooms" who migrated to Hamburg through marriage. It aims to trace the effects of migration on fatherhood roles. To this end, in-depth interviews were conducted with 12 fathers who were born in Türkiye, migrated to Hamburg through marriage, and have bilingual children. Employing a phenomenological design within qualitative research, the data were analyzed using content analysis with the MAXQDA 24 software. Findings reveal that during the migration process, fathers experienced a decline in social status, a weakening of domestic authority, and consequently a questioning of traditional masculinity roles. The most common factor underlying these shifts was the fathers' limited language proficiency. Fathers who failed to acquire sufficient German competence were found to develop superficial emotional connections with their bilingual children and to participate only marginally in social life. Consequently, mothers - who were born and raised in Germany - became the primary agents shaping both familial and public-sphere relationships. In other words, Turkish fathers experienced ruptures in the fatherhood patterns inherited from their own fathers. Moreover, Germany's strong policy focus on women and children has continued to widen these ruptures. Ultimately, fatherhood experiences that were traditionally defined in Türkiye have been forced to diverge from conventional roles through the combined influence of language barriers and host-country policies, steering migrant fathers toward more "involved fatherhood" practices.

Keywords: Migration, Imported Groom, Fatherhood, Masculinity, Bilingual Children.

* Bu çalışma, 17-19 Eylül 2025 tarihlerinde gerçekleştirilen XI. Ulusal Toplumsal Dönüşümler ve İhtimaller: Sosyolojinin Yeni Sorunsalları Kongresi'nde "Çocuğumun Dilleri, Benim Kimliğim: Türk-Alman Etkisinde Baba Olmak. Bu çalışmanın verileri, Eylül 2024 - 31 Ağustos 2025 tarihleri arasında TÜBİTAK 2214-A Yurt Dışı Doktora Sırası Araştırma Burs Programı kapsamında Hamburg Üniversitesinde bulunan süre zarfında toplanmıştır. Desteklerinden ötürü TÜBİTAK'a teşekkür ederiz.

** Sorumlu Yazar

@ Arş. Gör. Dr., Samsun Üniversitesi, banu.demirbas@samsun.edu.tr
Arş. Gör. Dr., İstanbul Gelişim Üniversitesi, msarikose@gelisim.edu.tr

https://orcid.org/0000-0002-3468-8494
https://orcid.org/0000-0001-6428-184X

DOI: 10.12658/M0797
insan & toplum, 2026, 16(2), 158-191.
insanvetoplum.org

Başvuru: 26.05.2025
Revize: 30. 07.2025
Kabul: 05.12.2025
Erken Baskı: 29.03.2026

Giriş

Bir baba olmak, kişisel kimliğin yanı sıra toplumsal kimliğe eklenen bir dizi role işaret etmektedir. Bu roller yaşanan toplumsal değişimlerin etkisiyle dönüşüme uğramıştır. Babalık günümüze gelinceye değin akılla ilişkilendirilmiş, duyguların uzağında konumlandırılmıştır (Aktaş, 2013). Evin otoritesini kurmuş, ekonomik güvenceyi sağlamış, en nihayetinde disiplinle sembolize edilir hale gelmiştir. Fakat özellikle kadının kamusal hayata aktif katılımı, çocuğun ve çocukluğun değişen statüsü söz konusu olduğunda aile içerisindeki egemenlik paylaşımı babanın otoritesinden, annenin sevgisine doğru kaydırmıştır (Giddens, 2010). Böylece baba olmak geçmişten devralınan izleri sürdürmek, yeni babalığa uyum sağlamak arasında bir çatışma alanıyla ilişkilendirilmiştir. Öyle ki günümüzde baba olmak, ekonomik güvence sağlamanın ve otoritenin sınırlarından taşmaktır. Çocuklarla inşa edilen duygusal bağlarda yol katedilmiş, rol paylaşımları annenin baba arasında geçmişe nazaran daha eşitlikçi bir çizgide yürütülmeye çalışılmıştır. Türkiye’de babalık tiplerini araştıran AÇEV (2018); geleneksel, yeni geleneksel, hevesli, gayretli ve çizgi dışı olmak üzere beş tip babalığın sürdürüldüğüne işaret etmektedir. Araştırma geleneksel babalığın en çok tercih edilen babalık olduğunu açığa çıkartmakla birlikte geçmişin geleneksel babalığından ayrıldığını göstermektedir. Nitekim özellikle kız çocuğu olan babalar duygusal bağlara önem atfetmekte ancak ev içi roller ve otorite paylaşımı konusunda eşitlikçilik fikrini benimsememektedirler.

Farklı babalık tipleri literatüre eklenmesine karşın babalık tarihsel süreçlerin, kültürel uzanımların ve toplumsal ilişkiler ağının merkezinde yeniden biçimlenen dinamik bir deneyimdir. Bu doğrultuda göç etmek, babalık deneyimini hem birtakım değişimlere itmekte hem de ana vatan ülkedeki babalık rollerini ve ana dillerini muhafaza etmeye yönlendirmekte, bu nedenle ikilemler arasında babalık yeniden tanımlanarak inşa edilmeye çalışılmaktadır. Bourdieu’nün kavramsallaştırmasıyla habitus (2016a), geçmiş yaşantıların izlerinin taşındığı, gündelik pratik ve anlamlandırmaları biçimlendiren içsel bir kılavuz olmakla birlikte sessizliğine karşın yönlendiren toplumsal hafızadır. Ancak habitustan elde edilen pratik bilgilerin kullanımı, bu habitusun değişiminde failerin organizasyon ilkelerini sorgulayabilmekte, dönüştürebilmekte ya da kendi pratiğinde işlevsizleştirebilmektedir (Bourdieu, 2016b). Göçmen babalar ise geçmiş ve yeni habitusları arasında köprüler kurmaya çabalamakta; Türkiye’deki ekonomik, sosyal ve sembolik sermayelerini yeniden inşa sürecine dahil etmektedirler. Araştırmanın gerçekleştirildiği Hamburg’da babalar, aile yaşamında ve çocuk yetiştirmede Türk-Alman kültürü ile Türkçe-Almanca arasında bir denge kurmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Bu çaba toplumsal cinsiyet rolleri ve babalık pratiklerinin yeniden değerlendirilmesine de zemin hazırlamıştır. Başka bir deyişle toplumsal cinsiyet rolleri ve babalık pratikleri yeniden sorguların

tam merkezine yerleşmiştir. Öte yandan bahsi geçen babaların, evlilik yoluyla göç etmiş “ithal damatlar” statüsü bu sorguların derinleşmesine aracı olmuştur.

Göçün toplumsal cinsiyetle ilişkisi sıklıkla mercek altına alınan bir olgudur (Şeker ve Uçan, 2016; Gönül, 2020; Açıklan, 2018). Ancak çalışmaların hatırı sayılır bir kısmı Türkiye’ye göç etmiş kadınları ve kadınlık rollerini kapsamaktadır. Erkekliğe odaklanan çalışmalar da benzer doğrultuda yalnızca erkeklik rollerini sorguya açmaktadır (Bozok, 2019). Kaya ve Kentel’in (2005) Almanya ve Fransa’daki Türklere dair kapsamlı çalışması aile, çocukluk, annelik, babalık olgularını mercek altına almış ancak aradan geçen yirmi yıl göz önünde bulundurulduğunda olguların yeniden okunması gerekmiştir. Üstelik ithal damatlar, kavramsal olarak literatürde yer edinmesine karşın babalık rolleri ve bu roller ekseninde iki dillilik hususu perde arkasına itilmiştir. Dolayısıyla ithal damatların kültürel geçişlerindeki babalık rolleri ve bu rollerle ilişkilendirilmiş alanlardan biri olan iki dillilikleri keşfedilmeye değer görülmüştür.

Bu çalışma, göçmen babalık deneyimlerini toplumsal cinsiyet rolleri, habitus dönüşümü ve dilsel sermaye kavramları çerçevesinde ele almaktadır. Bourdieu’nün (1991, 2016a, 2016b) dil ve kültürel sermaye yaklaşımı, göçmen babaların sosyal konumlarını, iletişim biçimlerini ve toplumsal alanlardaki hareketliliğini anlamlandırmada temel bir çerçeve sunmaktadır. Connell’in (2005) hegemonik erkeklik tanımı ise, erkekliğin kültürel bağlam içinde nasıl yeniden üretildiğini ve göç süreciyle nasıl dönüştüğünü açıklamak açısından önemlidir. Nitekim Bozok (2019) ve Bartolomei (2010), göçmen erkeklerin yaşadığı statü kaybının, hegemonik erkekliği sarsmak yerine çoğu zaman yeniden üretmeye ittiğini belirtmektedir. Bu yaklaşımlar, göçmen babaların kimlik, statü ve otorite arayışlarını anlamada analitik bir temel sağlamaktadır. Ayrıca, Piller ve Gerber (2018) ile Baker ve Wright (2023) iki dilliliğin dilsel sermaye ve kimlik oluşumuyla ilişkisini vurgularken, Nauck (2005) kuşaklararası kültürel aktarımın göçmen ailelerde yarattığı kırılğanlıkları ortaya koymaktadır. Bu kuramsal çerçeve, çalışmanın bulgularında tartışılan babalık, dil ve aidiyet temalarının çok katmanlı yapısını anlamlandırmak için temel bir arka plan sunmaktadır.

Bu bağlamda çalışmada evlilik yoluyla Hamburg’a göç eden babaların, babalık biçimleri iki dillilik ekseninde okunacaktır. Ana problem doğrultusunda dil kullanımının babalığa etkileri, dil kaynaklı zorluklar, babalık rollerini değiştiren kültürel etkilerin neler olduğu ve nasıl pratiğe döküldüğü alt problemler olarak belirlenmiştir. Bu çalışmayla Almanya’ya evlilik yoluyla göç eden Türk babaların, hem çocuklarıyla sağlıklı iletişim kurmak hem de Alman toplumunun beklentilerine uyum sağlamak adına dilsel ve kültürel dönüşüm süreçlerine dahil olduklarını; ev içinde Türkçeyi

yaşatmaya çalışırken, aynı zamanda çocuklarının eğitim dili olan Almancayla da ilişki kurduklarını; bu durumun, babalığı sadece bireysel bir ebeveynlik görevi olarak değil, aynı zamanda iki kültür arasında köprü kuran bir “temsil alanı” haline gelmesine neden olduğunu ve böylece göçmen babalığın, dil kaynaklı zorluklarla şekillenen, iki dilli ve iki kültürlü bir pratik olarak yeniden tanımlandığını iddia ediyoruz. Güdülen ana amaç ve iddia çerçevesinde derinlemesine görüşmeler yürütülen babaların söylemleri deşifre edilmiş; “göç deneyimi”, “babalık konumları” ve “ithal damatların ebeveyn ortaklığı” ana temaları oluşturulmuştur.

Göçmenlik ve Evlilik Yoluyla Göç

1973 Petrol Krizi sonrasında Batı Avrupa ülkeleri işçi alımını durdurmuş, ancak daha önce gelen misafir işçilerin bir kısmı aile birleşimi yoluyla kalıcı göçe yönelmiştir. Geri dönüşü teşvik eden politikalar etkisiz kalmış; aile birleşimi bir insan hakkı olarak kabul edilince işçiler, ailelerini yanlarına alarak yerleşik bir hayata geçmiştir (Castles ve Miller, 2008). Böylece bireysel iş gücü göçü, aile temelli göçe dönüşmüştü; bu durum hem entegrasyon süreçlerini hem de Avrupa’daki sosyokültürel yapıları derinden etkilemiştir (Taşdelen, 2002). Bu dönüşüm hem göçmenlerin entegrasyon sürecini hem de Avrupa’daki sosyokültürel yapıları önemli ölçüde etkilemiştir.

Batı Avrupa’da yaşayan Türk gençleri, kültürel değerlerden uzaklaşmama kaygısıyla Türk kökenli kişilerle evlenmeyi tercih etmektedir. Birinci kuşak Türkler, çocukları evlenme yaşına geldiğinde eş seçimini “ithal gelin” ve “ithal damat”tan yana yapmalarını beklemektedirler (Timmerman, 2006). Türkiye’den gelen gelinler, kültürel açıdan daha “saf” kabul edilmekte ve çocuklarını kendi geleneklerine daha bağlı şekilde yetiştirebileceği düşüncesiyle tercih edilmektedir. Damatlar ise geniş ailenin mesleki beklentilerine uyan adaylar arasından tercih edilmektedir. Bu aileler için evlilik, yalnızca ekonomik ya da çocuk sahibi olma amacı taşıyan bir kurum değildir. Evlilik kurumu onlar için aynı zamanda derin geleneksel bir anlam taşımaktadır. Dolayısıyla Türkiye’den biriyle evlenmek, göçmen ailelerin Türkiye ile bağlarını sürdürme, namus ve şeref gibi kültürel değerleri koruma arzusunun bir yansımasıdır (Kaya ve Kentel, 2005). Şüphesiz bu durumda Türklerin evlilik tercihleri, sadece ailelerin kültürel değerlerini koruma arzusunun bir yansıması değildir. Aynı zamanda onların Türkiye ile uyum içinde olma çabalarının da bir sonucudur. Özellikle Türkiye’den getirilen “ithal gelin” ve “ithal damat” ile yapılan evlilikler hem kültürel sürekliliği sağlamakta hem de kültürel değerleri korumak bakımından önemli bir rol üstlenmektedir.

Yurt dışına gerçekleşen evlilikler iki şekilde yapılmaktadır. Yurt dışında ailesiyle yaşayan erkek, bir kızla tanıştırılır ve evlendikten sonra kız yurt dışına, erkeğin ailesinin evine gelin getirilir. Yurt dışında yaşayan kızın ise genelde ailesinin

memleketinden getirilen damat ile evlendikten sonra başka bir evde eşiyle yaşaması muhtemeldir (Akpınar, 2007). İthal evlilikler yoluyla gerçekleştirilen bu göç deneyimi, diğer göç türlerine kıyasla biraz daha yoğun ve zorlu geçmektedir. Her ne kadar göç edilen ailenin dili ve kültürel yaşamı birbirine benzese de (User, 1996) hayata bakış açısı, sosyal, cinsel ve gerekse mizah anlayışları bakımından eşler arasında uyum sorunları yaşanabilmektedir. Nitekim 2004 yılında Strassburger (2004) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada, Türkiye’den Almanya’ya gelen gelinlerin çoğunlukla Almanya’daki erkeklere kıyasla daha yüksek bir eğitim düzeyine sahip oldukları saptanmıştır. Öte yandan, Almanya’da yaşayan kadınların ise Türkiye’den evlenecekleri erkeğin şehir kökenli ve iyi eğitilmiş olmasına özellikle dikkat ettikleri belirtilmektedir. Eğitim ve sosyal köken farklılıklarının yanı sıra, dil eksikliği de göçmen evliliklerinde eşitsizliklerin pekişmesine yol açmaktadır. Gelinlerin çoğu Almanya’daki ailelerinden baskı görmüş, hatta Almanca bilmeyen gelinler “gözleri açılmasın” diye dil okullarına bile gönderilmemişlerdir. İthal damatlar ise hem dil bilmedikleri hem de Türkiye’de okudukları okulların Almanya’da geçerliliğinin olmaması sebebiyle vasıfsız işçi statüsünde değerlendirilmiştir. Bu durum eşlerine bağımlı bir hayat yaşamalarına sebep olmuştur (Atilla Demir, 2010).

Ataerkil düzende göçmen erkekler, aile reisi rolü gereği ekonomik başarı baskısıyla karşı karşıya kalmakta ve bu durum göç bağlamında sosyal izolasyona yol açabilmektedir. Kadınlar evde kültür taşıyıcısı rolüyle çocuklarla daha güçlü bağlar kurarken, erkekler çocuklarıyla iletişimde dil, kültür ve aidiyet alanlarında daha karmaşık sorunlar yaşamaktadır. Sosyal çevre eksikliği babaların aile içindeki rollerini zayıflatmakta; bu da onların hem eşleriyle hem çocuklarıyla ilişkilerini derinleştiren bir varoluş mücadelesine dönüşmektedir. Bu bağlamda “ithal damat” olgusu; göç, evlilik, toplumsal cinsiyet ve kültür gibi eksenlerde çok katmanlı bir sosyolojik gerçeklik olarak değerlendirilmektedir.

Göç Eden Erkek(lik)ler ve Baba(lık)lar

Toplumsal bir kurum olarak aile, bünyesinde barındırdığı kişilerin sayısı, otoritenin ya da sermayenin dağılımı, konumlanan mekan vb. faktörlere bağlı olarak kategorileştirilmektedir. Bu yönüyle bu çalışmada çeşitli aile türlerine tanıklık edilmektedir. Türkiye’de bir ailede dünyaya gelip kendi ailesini başka bir ülkede kurmuş olmak mekansal, sınıfsal ve kültürel açıdan aileye, daha özelinde de babalığa bakışı değiştirmiştir. Ailenin tanımlanması, ne olması gerektiği, sınırları, normları, annelik-babalık biçimleri, öngörülemeyen ve bir adım daha ileri giderek bağlayıcılığı tartışılır hale gelmiştir. Bu durum ailenin kırılğan, sürekli yeniden şekillenebilen ve akışkan bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir (Beck ve Beck-Gernsheim,

2012). Ailenin halihazırda akışkanlığı, göç söz konusu olduğunda ise aksi istikamette ilerleyebilmektedir. Başka bir deyişle aile, göç edilen yeni mekanlarda geçmiş deneyimleri sürdürme, yeni ritüelleri kendi kültürüne uyumlama pratikleriyle gündeme gelebilmekte ve var olan aile bağlarını ritüeller aracılığıyla güçlendirebilmektedir (Gardner ve Grillo, 2002). Bu noktada babalık deneyimi birden fazla katmanın iç içe geçmesiyle anlamlandırılmaktadır. Zira göçmen erkekler çoğu zaman iktidar ve statü kaybına uğramakta, toplumsal konum kayması bir çeşit erkeklik krizine yol açmaktadır (Bozok, 2019). Öyle ki göç eden erkeklerin ailenin ekonomik giderlerini karşılamak için geleneksel erkek rollerine uymayan ev içi hizmetlerde çalışması bahsi geçen kayba örnek teşkil etmektedir. Ancak bu kayıplar hegemonik erkeklığe bir karşı duruş gibi görünmesine rağmen aynı zamanda hegemonik erkeklığı (Connell, 2005) yeniden inşa etmeye ve yeniden üretmeye itmektedir (Bartolomei, 2010). Bu bağlamda erkekler, aile içindeki iktidar konumlarını kısmen yitirmekte ve bu durum hegemonik erkeklik anlayışının sorgulanmasına zemin hazırlamaktadır. Böylece, göçmen babalar için babalık ve erkeklik rolleri yeniden tanımlanan bir müzakere alanına dönüşmektedir.

Göçün hem hegemonik erkeklığı şiddetlendirip yeniden üretici hem de aile bağlarını güçlendirici rolünün doğal bir sonucu olarak babalık deneyimleri çeşitlenmiştir. Babalığın hegemonik erkeklikle ilişkili tarihsel arka planını ulus devletleşme süreciyle okuyan Sancar'a göre (2024) özellikle askerlik, erkeklığı devlet nezdinde onaylanmış bir kimlik olarak ortaya çıkartmıştır. Geçmişin salt aristokrat erkeklerine özgü cesaret ve erkeklik onuruyla taçlanan askerlik pratikleri, ulus devletleşmeyle birlikte sınıfsal ayrımı yok ederek bütün erkeklerin deneyimlemesine imkan sağlamıştır. Bu durum tüm erkeklerin erkeklik kimliklerinin devletle ilişkilenebilmesine; elde edilen güç ve otoritenin evde de aile üzerinde kurulmaya çalışmasına neden olmuştur. Babalığı dönüştüren bir başka itki ise üretim sürecinin ailenin tekelinden kopmasına dayanmaktadır. Kapitalist işletmelerin açığa çıkışı üretimi evden de çıkartmış, aile ve toplum arasında yeni gerilimler yaratmasıyla toplumda ailenin rolü sarsılmaya başlamıştır (Özby, 2021). Üretimin ev dışına taşınması aynı zamanda özel alan-kamusal alan ayrımını beraberinde getirmiştir. Ardından özel alan kadınla, kamusal alan erkekle ilişkilendirilmiş; kadın ev içi rolleri, erkek ise ev dışındaki rolleri üstlenmiştir (Ersöz, 2019). Bu roller geleneksel babalıkla açılmaktadır. Geleneksel babalık ailenin ekonomik sorumluluğunu yüklenirken ev içi rollerden muaf tutulmayı, çocuklarıyla duygusal bağ kurmaktan kaçınmayı içermekte ve bu sebeple otorite, kontrol, iktidar sağlama gücünü elinde bulundurmaya aracı olmaktadır (Bozok, 2018). Ancak modernleşme deneyimi geleneksel babalığı sekteye uğraştırmıştır. Kamusal alana ve çalışma hayatına kadının aktif katılımı, kentleşme ve göçler aracılığıyla babalık dönüşmüş; modern babalık ev içi rollere geçmişe nazaran daha fazla katılım, çocuklarla duygusal etkileşimde ve onlara zaman ayırmada artışla

tanımlanmaya başlamıştır (Gillis, 1997; Cabrera, 2000). Diğer bir ifadeyle modern babalık aileye ait rollerde demokratikleşmeye, hem duygusal hem de maddi emeği eşitlikçi bir tavırla bölüşmeye işaret etmektedir. Ancak bu durum kültürden kültüre değişebilmekte, babanın aile içi emeğe nasıl ve ne kadar katılım göstereceği kültürel yapının sınırlarında kalmaktadır.

Türkiye’de ise babalık, yirminci yüzyılın ilk dönemine kadar genellikle geleneksel babalıkla deneyimlenmiştir. 1980’lerden itibaren kentleşmenin, yükselen eğitim seviyesinin etkisiyle beraber babalık yalnızca geleneksel erkeklik rollerini değil, aynı zamanda duygusal emeği, çocuğa bakım pratiğini heybesine dahil etmeye başlamıştır (Tin ve Alptekin, 2022). Türkiye’den göç eden babalar da benzer tutumları benimsemeye çalışmakta, bir yandan da geleneksel babalığı sürdürme eğiliminde olduklarından esasen geleneksel-modern babalık pratiklerini bir potada eritmeye çabalamaktadırlar. Bu noktada ekonomik sermaye belirleyici rol oynamaktadır. Düşük ücret, uzun çalışma saatleri babaları duygusal emekten uzaklaştırmakta, aksi söz konusu olduğunda ise aileyle geçirilen zaman arttığı için duygusal emekte yoğunlaşma görülmektedir. Ancak çoğunun geleneksel babaya daha eğilimli olmasıyla birlikte Almanya’daki modern babalık pratiklerinin bir kısmına uyum sağlamaya çalıştığı da ortaya çıkmaktadır (Ekşi ve diğerleri, 2015). Neticede Türkiye’den Almanya’ya göç süreci babalık deneyiminde geleneksel ve modern babalığın bir aradalığıyla karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Nitel araştırma sosyal olgu ve olayların kendine özgü ortamlar ve koşullar içerisinde incelenmesi, araştırmacının söz konusu olgu ve olayları ayrıntılı ve derinlemesine incelemesi, anlamaya ve yorumlamaya çalışmasıdır (Gürbüz ve Şahin, 2018). Bu anlamda nitel araştırma yöntemi, “anlamı yakalama teşebbüsü” (Arkonaç, 2017) olarak ifade edilmektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacına bağlı olarak Almanya’nın Hamburg şehrinde yaşayan ve evlilik yoluyla Türkiye’den göç eden babaların göç deneyimini ve iki dilli bir çocuğun babası olma durumunu nasıl anlamlandırdıkları betimlenmeye, anlaşılmaya ve yorumlanmaya çalışılmıştır. Bu çalışma, bireysel babalık deneyimlerinin iki dilli ve çok kültürlü bağlamlarda nasıl şekillendiğini derinlemesine anlamayı amaçlaması bakımından nitel araştırma yöntemiyle yürütülmüştür.

Araştırmanın desenini fenomenoloji oluşturmaktadır. Bir araştırma deseni olarak fenomenoloji, bireylerin farkında oldukları ancak yeterince derinlemesine

kavranmamış olguları anlamlandırmayı amaçlar (Cropley, 2002). Bu yaklaşım, belirli bir olguya –fenomene– ilişkin yaşantıları paylaşan bireylerin deneyimlerinden hareketle, bu deneyimlerin ortak özünü ortaya koymayı hedefler. Dolayısıyla fenomenolojik araştırmalar, bireylerin bir olguyu nasıl yaşadıklarını ve bu yaşantıya hangi anlamları yüklediklerini ortaya çıkarmaya odaklanır (Creswell, 2018). Bu araştırmada, Hamburg’da yaşayan ve evlilik yoluyla Türkiye’den Almanya’ya göç etmiş Türk babaların babalık rolleri ile iki dillilik bağlamındaki deneyimleri incelenmiştir. Araştırmanın amacı; göç, iki dillilik ve babalık olgularının kesişiminde yer alan bu bireylerin söz konusu süreçleri nasıl algıladıklarını ve deneyimlediklerini anlamaktır. Fenomenolojik desenin tercih edilme nedeni, Hamburg’da yaşayan ve evlilik yoluyla göç etmiş Türk babaların göç süreci ve iki dillilik bağlamında babalık deneyimlerine ilişkin literatürde sınırlı bilgi bulunması ve bu olgunun bireysel anlam dünyaları içinde derinlemesine incelenmesinin hedeflenmesidir. Fenomenoloji, katılımcıların deneyimlerinden yola çıkarak bu deneyimlerin özünü betimlemeye olanak tanıdığı için araştırmanın amacına en uygun desen olarak değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Çalışma Grubu

Bu araştırmada kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kartopu örnekleme yöntemi, araştırmacının ilk olarak araştırma sorularıyla ilgili küçük bir katılımcı grubuna başvurduğu, bu katılımcı grubunun sonrasında aynı özelliklere sahip diğer katılımcıları önerdiği örnekleme yöntemidir (Bryman, 2012). Kartopu örnekleme yöntemine uygun olarak, Hamburg’da yaşayan ve evlilik yoluyla Türkiye’den göç eden babaların kendi önerileri ile aynı özelliklere sahip diğer katılımcılara ulaşılması yoluyla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda araştırmanın çalışma grubunu, Almanya’nın Hamburg şehrinde yaşayan ve evlilik yoluyla Türkiye’den göç eden, iki dilli çocuk sahibi 12 Türk baba oluşturmaktadır.

Araştırmanın Veri Toplama ve Analiz Süreci

Çalışmada veriler derinlemesine gerçekleştirilen görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Derinlemesine görüşme nitel bir araştırmacının sahip olduğu en önemli veri toplama tekniğidir. Katılımcılarla görüşmenin amacı, akıllarında ne olduğunu, ne düşündüklerini ya da bir şey hakkında nasıl hissettiklerini öğrenmektir (Fetterman, 1989). Dolayısıyla bu çalışmanın amacına uygun olarak evlilik yoluyla Hamburg’a göç etmiş bireylerin hem göç süreciyle ilgili hem de iki dilli bir çocuğun babası olmak konusundaki düşüncelerini ve deneyimlerini öğrenmek için bu teknik çalışma en uygun teknik olarak görülmüştür. Bu çerçevede nitel verilere, yarı yapılandırılmış soru formuna dayalı görüşme tekniği ile ulaşılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme sorularında sorular önceden hazırlanmış olsa bile duruma göre değiştirilebilir

ya da yenileri eklenebilir. Alınan cevaplara bağlı olarak konuyu derinlemesine incelemek için “sonda sorular” kullanılabilir (Bal, 2016). Yapılan görüşmelerde görüşmelerin ses kaydına alınacağı katılımcılara önceden haber verilmiş ve bu konuda onam formu alınmıştır. Görüşmelerin ardından ses kayıtlarının yazıya dökümü araştırmacıların bizzat kendileri tarafından gerçekleştirilmiştir. Transkriptler tekrar tekrar araştırmacılar tarafından okunarak analiz edilmiştir. Görüşmelerin gönüllülük esasına dayalı olduğu, görüşme öncesinde katılımcılara bildirilmiş ve paylaştıkları kişisel bilgilerin gizli tutulacağı, araştırmacılar dışında üçüncü kişilerle paylaşılmayacağı belirtilmiştir. Bunun yanında görüşme sırasında herhangi bir gereke belirtmeden görüşmeden ayrılma haklarının bulunduğu katılımcılara bildirilmiştir. Bu bağlamda Almanya'nın Hamburg şehrinde yaşayan ve evlilik yoluyla Türkiye'den göç eden iki dilli çocuk sahibi 12 Türk babayla görüşülmüştür. Bu görüşmeler 26 Şubat 2025 ve 30 Nisan 2025 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden 3'ü yüz yüze, 9'u ise yoğun çalışma şartları gözetilerek katılımcıların kendi istekleri dahilinde ve uygun gördükleri zaman diliminde çevrim içi platformlar aracılığıyla yapılmıştır.

Araştırmanın veri toplama ve analiz süreci nitel araştırma yöntemine uygun şekilde eş zamanlı olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri MAXQDA 24 programı ile içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Nitel içerik analizi, olaylar, mekanlar, stiller, imajlar, anlamlar ve nüanslar gibi anahtar kelimelerle içgörü elde etmeye odaklanır. Bu süreç, verilerin aynı anda kodlanmasını ve kategorilerin oluşturulmasını içerir (Merriam, 2018). Analiz sürecinde bu noktalara dikkat edilmiş, veriler deşifre edildikten sonra kodlanmış, kategoriler oluşturulmuş ve analiz edilmiştir. Veri analizi süreci, iki araştırmacı tarafından bağımsız olarak gerçekleştirilmiş ve daha sonra sonuçlar karşılaştırılarak tutarlılık sağlanmıştır. Şekillerde yer alan frekans değerleri, katılımcıların belirli bir zorluğu ifade etme sıklığını göstermektedir. Ancak bu değerler, deneyimlerin önem sırasını ya da etkisini nicel anlamda ölçmekten ziyade, hangi temaların daha çok dile getirildiğini betimleyici amaçla sunulmaktadır. Dolayısıyla frekanslar yalnızca ifade edilme yoğunluğuna dair bir fikir vermektedir.

Tablo 1

Kod Kitabı

Ana Tema	Kategoriler	Kodlar	Kavramsal Açıklama
1. Göç Deneyimi	Dil Yetersizliği	İletişim kuramama, yanlış anlaşılma, toplumsal dışlanma	Göç edilen ülkede dil bilmemekten kaynaklanan iletişim sorunları ve bunun sosyal izolasyona yol açması
	Psikolojik Zorluklar	Yalnızlık, stres, uyum sorunu, özlem	Göç sürecinde yaşanan kaygı, belirsizlik ve aidiyet hissinin zayıflaması
	Sosyal Çevre Eksikliği	Arkadaş edinememe, topluma dahil olamama	Yeni toplumda destek eksikliğinden kaynaklanan sosyal yalnızlaşma
	Kültür Şoku	Değer farkı, yaşam tarzı	Farklı kültürel normlarla karşılaşma sonucu yaşanan şaşkınlık ve davranışsal uyum güçlüğü
2. Babalık Rollerini (Türk-Alman Etkisi)	Almanya'da Baba Olmak	Özgür bir hayat, nitelikli eğitim alan çocuklar, saygılı, çevresel tehditler, dil geliştirme isteği	Almanya bağlamında babalık rolünün eşitlikçi, özgürlükçü ve katılımcı biçimde yeniden tanımlanması
	Türkiye'de Baba Olmak	Geleneksel roller, ekonomik kaygılar, fırsat eşitsizliği, umutsuzluk, eğitim seviyesi düşük çocuklar, saygılı	Türkiye'de babalık rolünün toplumsal normlar, ekonomik yük ve geleneksel rollerle tanımlanması

3. İki Dilli Bir Çocuğun Babası Olmak	Avantajlar	Gurur, kariyer beklentisi	Babaların iki dilliliği çocukları için bir kazanım olarak görmesi; kültürel kimlik aktarımı açısından değerli bulmaları
	Dezavantajlar	Dil karışması, aksan farkı, Türkçede zayıflık	İki dilliliğin çocuklarda karışıklık yaratabileceğine ve ana dilin zayıflamasına dair endişeler
4. Babalık Örüntüsü	Duygusal Mesafe	Sosyal izolasyon, duygusal yoksunluk, ilgisiz baba	Katılımcıların babalarıyla iletişimlerinde duygusal uzaklık, sevgisizlik veya ilgisizlik hissetmeleri
	Yakın ve Destekleyici İlişki	İlgili baba, saygı-sevgi odaklı iletişim	Baba-çocuk ilişkilerinde karşılıklı saygı, sevgi ve destek içeren ilişki biçimleri
5. Aile İçi İlişkilerde Yaşanan Zorluklar	Eşle Yaşanan Zorluklar	Eşe bağlı bir hayat, kültürel anlaşmazlıklar, tercümanlık, öz güven eksikliği	Göç süreciyle birlikte eşler arasındaki rollerin değişmesi, kültürel farklılıkların iletişim ve karar alma süreçlerinde yarattığı çatışmalar
	Çocuk Konusunda Yaşanan Zorluklar	Duygusal bağ kuramama, tolere edici/hoşgörülü	Göç sürecinde ebeveynlik rollerinin değişmesi, çocukla duygusal bağ kurmada yaşanan güçlükler ve iki kültür arasında yetişen çocukların farklı değer sistemlerine uyum sağlamasında ortaya çıkan ebeveynlik stresi

Tablo 1'de de sunulduğu üzere, veriler tümevarımsal içerik analiziyle çözümlenmiş, her bir ana tema altında yer alan kategoriler ve bu kategorilere bağlı kodlar belirlenmiştir. Kod kitabı, araştırmada ortaya çıkan kavramsal yapıyı sistematik biçimde yansıtarak katılımcı ifadelerinden üretilen anlam kümelerini bütüncül bir çerçevede sunmaktadır. Bu yapı elde edilen verilerin yorumlanmasında analitik derinliği ve temalar arası ilişkileri görünür hale getirmeyi hedeflemiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Bu çalışmada geçerlik ve güvenilirliği artırmak için birtakım yollar izlenmiştir. Bunlardan ilki, derinlemesine veri elde etmek amacıyla açık uçlu ve yarı yapılandırılmış soruların sorulmasıdır. Araştırmacılar tarafından kapsam geçerliliğini sağlamak adına yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme soruları oluşturulduktan sonra, uzman görüşü alınarak soruların konuyla olan uygunluğu teyit edilmiştir. Ayrıca yüz yüze derinlemesine ve çevrim içi gerçekleştirilen görüşmeler öncesinde katılımcılara araştırmanın amacı, kapsamı, görüşmenin süresi ve ses kaydına alınacağı bilgisi verilmiştir. Katılımcılara, görüşmenin gönüllülük esasına dayandığı, araştırmaya katılmama, herhangi bir aşamada görüşmeyi sonlandırma veya istemediği soruları yanıtızsız bırakma hakkına sahip olduğu açıkça ifade edilmiştir.

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirliği artıran en önemli yöntemlerden bir diğeri üye kontrolü (*member checking*) yöntemidir. Üye kontrolünde araştırmacı, bulgularını veya taslak materyallerini katılımcılarla paylaşarak, onlardan verilerin doğruluğunu teyit etmelerini ve gerekirse düzeltmeler yapmalarını ister. Aynı zamanda araştırma süreci katılımcılarla iş birliği içinde yürütülürken etik ilişkiler de güçlendirilmiş olur (Yin, 2011). Bu kapsamda, görüşme kayıtları araştırmacı tarafından yazıya döküldükten sonra elde edilen verilerin doğruluğunu teyit etmek amacıyla katılımcılara bir kopya gönderilmiş ve geri bildirimleri alınmıştır. Nihai değerlendirme sonrasında araştırmacı görüşmeleri transkript etmiş, tekrar tekrar okuyarak temalara ve kategorilere ulaşmıştır.

Araştırmanın inanılrlığını ve güvenilirliğini artırmak için kullanılan bir diğer yöntem uzman değerlendirmesi (*peer debriefing*)'dir. Bu yöntemde, araştırma alanında bilgi sahibi ve nitel araştırma konusunda uzmanlaşmış kişilerden araştırmayı incelemeleri ve değerlendirmeleri istenir (Creswell, 2017). Bu çalışmada da temaların ve kategorilerin belirlenmesi ile analiz sürecinde bir uzmandan destek alınarak araştırmanın güvenilirliği artırılmıştır.

Bulgular

Tablo 2

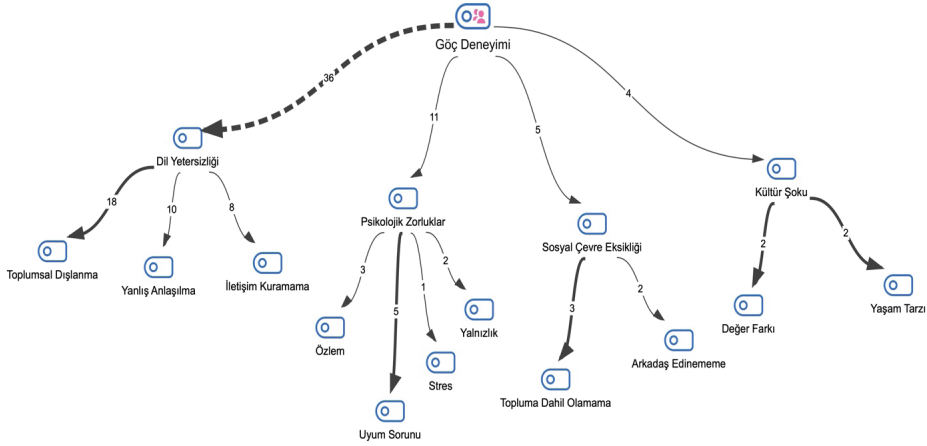
Almanya'nın Hamburg Şehrine Evlilik Yoluyla Göç Eden Babaların Sosyodemografik Özellikleri

Kod	Yaş	Meslek	Eğitim Durumu	Hamburg'da Yaşama Süresi	Çocuk Sayısı
K1	34	Temizlik Görevlisi	Lise	16	3
K2	34	Market Elemanı	Lise	8	2
K3	42	Esnaf	Ortaokul	14	2
K4	33	Berber	Ortaokul	5	2
K5	37	Temizlik Görevlisi	Lise	10	2
K6	50	Otobüs Şoförü	Ortaokul	26	2
K7	48	Serbest Meslek	Lise	23	2
K8	49	Serbest Meslek	Lise	23	4
K9	32	Temizlik Görevlisi	Ön lisans	10	2
K10	45	Girişimci	Ortaokul	15	2
K11	41	Kasap	Lise	16	3
K12	30	Berber	İlkokul	8	1

Çalışma kapsamında yer alan katılımcılar sosyoekonomik ve sosyokültürel açıdan belirli bir çeşitlilik göstermektedir. Yaş aralıkları 30 ile 50 arasında değişmekte olup hem genç yetişkinleri hem de orta yaş grubunu kapsamaktadır. Hamburg'da yaşama süreleri 5 ila 26 yıl arasında değişmekte; ortalama 14,5 yıldır evli olmaları göç deneyimlerinin kuşaklararası etkisini ve yerel topluma entegrasyon düzeylerini etkilemektedir. Katılımcılar arasında temizlik görevlisi, market çalışanı, otobüs şoförü gibi hizmet sektörüne ait işler ile berberlik, esnaflık ve girişimcilik gibi serbest meslekler yer almaktadır. Bu mesleki dağılım, gelir düzeyi, iş güvencesi ve sosyal statü açısından farklılıklar yaratmaktadır. Eğitim düzeyleri ise ilkokuldan ön lisansa kadar çeşitlenmekte; çoğunluğu ortaokul ve lise mezunu olan katılımcılar arasında yalnızca bir kişi ön lisans diplomasına sahiptir. Bu durum, mesleki fırsatların ve sosyal hareketlilik imkanlarının sınırlılığına işaret etmektedir. Katılımcıların bir ile dört arasında değişen çocuk sayıları, aile yapısı ve sorumlulukların farklı biçimlerde deneyimlenmesine yol açmaktadır. Bu sosyodemografik ve sosyoekonomik çeşitlilik, göçmenlerin ekonomik yaşam pratikleriyle kültürel kimlikleri arasındaki ilişkiyi anlamada önemli bir zemin oluşturmaktadır.

Göç Deneyimi: Dil Mücadelesi ve Kültürel Uyumsuzluk

“Göç Deneyimi” ana teması altında göçmenlerin karşılaştığı çeşitli zorluklar ve bunların frekans değerleri gösterilmektedir. Şekil 1’de göç deneyiminin en sık (f) dile getirilen zorluğu “Dil Yetersizliği” (f=36) olarak öne çıkmaktadır. Dil yetersizliğini “Psikolojik Zorluklar” (f=11), “Sosyal Çevre Eksikliği” (f=5) ve “Kültür Şoku” (f=4) izlemektedir.

Şekil 1: Göç Deneyimi

Göçmenler için dil yetersizliği, yalnızca günlük iletişimi zorlaştıran bir engel değil, aynı zamanda sosyokültürel aidiyetlerini şekillendiren, toplumsal ilişkilerdeki konumlarını belirleyen ve hatta özgür iradelerini sınırlayan bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Göç olgusuyla birlikte düşünüldüğünde dil yetersizliği, göç edilen ülkedeki ilişkilerde özgür iradenin ortaya çıkmasında engel teşkil etmektedir. Özgür iradesini kullanamama, benzer ya da farklı, uzak ya da yakın aidiyetlere bakılmaksızın özneler arasında farklı biçimlerde kurulan ilişkinin tahakküm ilişkisine dönüşmesine neden olmaktadır (Dil, 2015). Bu bağlamda bahsi geçen “tahakküm ilişkisi”, bireylerin dil yetersizliği nedeniyle özgür iradelerini tam olarak kullanamamalarını ve bu durumun onları bağımlı ve kontrol edilebilir hale getirdiğini göstermektedir.

Mesela bu bir eziklik gibi bir şey. Dil olmaması... Yani bizim burada yaşadığımız en büyük problem dil. (...) Bir devlet dairesine gideceksin. Benim eşim de çalışıyor. İzin alamıyor, benimle gelemiyor. Bu sefer ne yapıyorsun? Dışarıdan... Abi gel, abla gel... Almanca bilen birine şey yapıyorsun (K4).

K4 göçmenlerin Almanya’daki günlük yaşamlarında dil yetersizliğinin nasıl somut zorluklara yol açtığını gösteren güçlü bir örnek sunmaktadır. Aynı zamanda dil yetersizliğini “eziklik” olarak tanımlayarak, bunun yalnızca iletişimsel bir engel

olmadığını, bireyin öz güveni ve toplumsal statüsü üzerinde de olumsuz bir etkisi olduğunu vurgulamaktadır. Konuyla ilgili olarak diğer katılımcı ise şunları ifade etmektedir:

Tek sıkıntımız biz burada cahiliz. Hani Türkiye’de bazı insanları görürdük, okuma yazmayı bilmezdi, cahile bak derdik. Şu an biz o noktadayız. Bizim evimize gelen mektubu Google Chrome’dan tercüme eden insanlarız biz. Yani gelen mektubu bile okuyamayacak kadar cahiliz biz. Bizim buradaki en büyük sıkıntımız Türkiye’den gelenlerin Almanca’yı dört dörtlük öğrenemeyip cahil bir hayat yaşama. Çalışmak, para kazanmak, eve gitmek, çocuklarıyla ilgilenmek, bu, başka bir şey yok. Zaten özel kültürel aktivitemiz de yok. Mesela bakıyorsun insanlar geziyor, tozuyor. Sen eve kitlemişsin. Kendimizi hep adamışız. Türkiye’de izne. Yedinci ayda, sekizinci ayda gideceğiz izne. Biz ona odaklanmıştık. Öyle bir hayat yaşıyoruz. Yani bu gurbette yaşayan, sonradan gelenlerin çoğu böyle (K3).

K3’ün ifadesi, göçmenlerin dil yetersizliğini yalnızca iletişim sorunu değil, aynı zamanda sosyal dışlanma ve yetersizlik hissi olarak algıladıklarını göstermektedir. K3, dil bilmemeyi “cahillik”le özdeşleştirerek, bunu Türkiye’de okuma yazma bilmeyen bireylerin yaşadığı zorluklara benzetmektedir. Bu durum, göçmenin kimlik ve statü algısına dair önemli ipuçları sunmaktadır. Günlük yaşamda basit eylemleri dahi gerçekleştirilememesi, bireyin toplumsal katılımını ve bağımsızlığını ciddi şekilde sınırlamaktadır. Zamanla, göçmenler kendi dilinin ve yaşam tarzının değerini yitirdiğini fark ederek, yetersizlik duygusunu daha sık yaşamaya başlamaktadır (Şahin, 2001). Dolayısıyla bilgi ve deneyim eksiklikleri nedeniyle göçmen birey öz güven eksikliği yaşar, gerektiği gibi konuşmadığını ya da hiçbir şey bilmediğini düşünerek çevresine yabancılaşır; kamu kuruluşlarından, hastanelerden yani kısacası dışlanacağını ve ötekileştirileceğini düşündüğü her türlü mekandan uzak durmayı tercih eder (Aker ve diğerleri, 2002). Dil yetersizliği, göçmenlerin topluma entegre olamamalarına, yalnızlaşmalarına ve sosyal hayattan kopmalarına neden olabilmektedir. Katılımcı, göçmenlerin Almanya’da iş, ev ve çocuk bakımından ibaret tekdüze bir yaşam sürdüklerini ifade etmektedir. Göçmenlerin, yaşadıkları ülkeye duygusal bağ kurmakta zorlandıkları, bunun yerine Türkiye’ye tatil gitme fikrine odaklandıkları belirtilmiştir. Bu durum, onların çift yönlü bir aidiyet çatışması yaşadıklarını ve Almanya’da yaşamalarına rağmen tam anlamıyla “buralı” hissedemediklerini göstermektedir.

Dil yetersizliği, aynı zamanda psikolojik zorluklarla (f=11) da ilişkilidir. Bu bağlantı dil sorununun göçmenlerin ruh sağlığını olumsuz etkilediğini göstermektedir. Göçmenlerde görülen psikolojik sorunlar ve göçmenlerin yaşam kaliteleri, göçün başlı başına travmatik bir olay olduğunu ortaya koymaktadır (Acartürk, 2016). Özellikle evlilik yoluyla göç eden erkeklerin eğitim durumu, sosyal çevreden uzaklaşma ve aile içi roller gibi durumlar da eklemlenince travmatik etkilerin daha da derinleştiği anlaşılmaktadır:

Çok berbattı. İlk geldiğim dönemlerde tabii ki ister istemez psikolojik bir rahatsızlık geçiriyorsunuz. Çünkü lise dörtten terk. Arkadaş ortamını bırakmışsınız (K1).

K1'in "çok berbattı" ifadesi, yaşadığı sürecin kendisi açısından büyük bir travmatik yük taşıdığını göstermektedir. Ayrıca "lise dörtten terk olmak" hem kişisel bir hayal kırıklığı hem de toplumsal baskılarla başa çıkma zorunluluğu yaşandığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bu durum katılımcının psikolojik anlamda kimlik bunalımını, öz güven kaybını ve hatta depresyon halini yaşadığını göstermektedir.

Sosyal çevre eksikliği (f=5) de vurgulanan bir diğer unsur olup göçmenlerin sosyal uyumda zorluklar yaşadıklarını ve yalnızlık hissine kapıldıklarını göstermektedir. Sosyal bir olgu olarak göç, yer değiştirmenin ötesinde, sosyal çevrenin değişimini ve yeni kültüre geçişi ifade eden çok boyutlu bir olgu (Özdemir ve Budak, 2017) olması sebebiyle yalnızlık, dışlanmışlık gibi psikososyal zorluklara yol açabilmektedir.

Ya şimdi mesela buraya geldiğimiz zaman ilk geldiğimizde biz sosyal aktivite olarak kimsemiz yok. Mesela kendin kendini bir deşarj olman lazım. Mesela Türkiye'de aktiftik. Mesela futbol kulübüne üyeydik. Amatör takımlarda oynuyorduk. Akşamları beraber bir yerlerde bir sosyal bir faaliyetlerde bulunuyorduk. Buraya geldiğin zaman evlenip geliyorsun ve hiç kimse yok... (K7).

Özellikle kişinin Türkiye'deki sosyal yaşamıyla kıyasladığında Almanya'ya göç ettikten sonra sosyal çevresinin tamamen değişmesi ve yalnızlık hissi, göçün toplumsal etkilerini açıkça göstermektedir. Türkiye'deki sosyal aktiviteler bireyin sosyal kimliğini ve toplumsal bağlarını güçlendiren unsurlar iken yeni çevrede bu tür olanaklardan yoksun kalmak, kişinin toplumsal uyum sürecini zorlaştırmaktadır.

Bunun dışında göçmenlerin kültür şoku (f=4) yaşadığı ve bazı bireylerin geri dönme isteği ve pişmanlık duyduğu belirtilmektedir. Kültür şoku, bireylerin yeni bir topluma uyum sağlamaya çalışırken o toplumun değerleri, normları ve yaşam biçimleriyle karşılaştıklarında hissettikleri zorlanma ve yabancılık duygusudur. Belirtileri arasında, bireyin içinde bulunduğu topluma alışmama, bağlı olduğu kültür ve coğrafyaya geri dönme isteğinin oluşması gibi unsurlar (Özer, 2018) bulunmaktadır:

İnsanlar burada biraz daha özgür. İlla 18 yaşında bile değil. 13-14 yaşına geldi mi bir erkek veya kız fark etmiyor. Her türlü her şeyi yapabiliyorlar burada. Burası Türkiye'ye göre biraz daha serbest bu konularda. Burada ekstra dikkat etmemiz lazım. Sonuçta, az önce söylediğim gibi örf adetlerimiz belli, gelenek göreneklerimiz. Biz de öyle yetiştik. Yaşımız 34. Türkiye'de ben yetiştim. 26-27 yaşına kadar Türkiye'de yaşadım. Burada ekstra bir dikkat etmemiz lazım yani (K2).

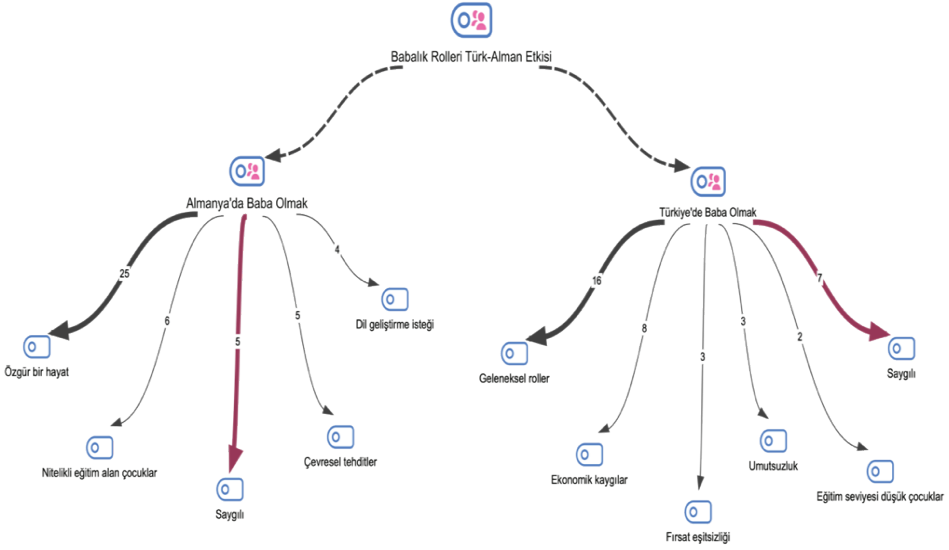
K2'nin "insanlar burada biraz daha özgür" ve "her türlü her şeyi yapabiliyorlar" ifadeleri, göçmen bireyin yeni toplumda karşılaştığı kültürel farklılıkları ve toplumsal serbestliği yansıtmaktadır. Bu durum, kültür şokuna ve değer çatışmalarına yol açabilmektedir. Özellikle bireysel özgürlüğün ve genç yaşta bağımsızlığın öne çıktığı bir toplumda yaşamak, geleneksel değerlerle yetişmiş bireyler için uyum sürecini zorlaştırmaktadır. K2'nin "ekstra dikkat etmemiz lazım" ifadesi ise hem çevreye uyum sağlama zorunluluğunu hem de kendi kültürel değerlerini koruma isteğini göstermektedir. Bu ikilem, bireyde aidiyet sorunlarına, uyum güçlüklerine ve zaman zaman göç edilen ülkeyi terk etme arzusuna neden olabilmektedir:

İşte o ilk 6 ay, şu 6 ay süreç içerisinde zaten hani ailemle çok büyük, sürekli kavgalar ettim. İşte ben geri döneceğim... Arkadaşlarıma gitmek istiyorum. Kardeşlerimi bırakıp geldim. İki kardeşim de oradaydı. Yani biri abim, biri kız kardeşim. Yani burada ne yapacağını bilmiyorsunuz (K1).

K1'in "ilk 6 ay" gibi belirli bir süre dilimini vurgulaması, göçün başlangıcındaki şok etkisinin ne kadar yoğun olduğunu ve bu dönemin zorluklarla dolu geçtiğini göstermektedir. Göçmenlik sadece fiziksel bir yer değiştirme değil, aynı zamanda aile bağlarından, arkadaş çevresinden ve bilinen sosyal çevreden kopmayı da içerdiği için bu kopuş, göçmen için duygusal zorluklara yol açabilmektedir. "Ben geri döneceğim... Arkadaşlarıma gitmek istiyorum" gibi ifadeler, kişinin göç ettikten sonra özlem ve geri dönüş arzusunu vurgulamaktadır.

Babalık Konumları: Çatışma ve Uyum

Babalık sosyal ve siyasal kurgular doğrultusunda yeniden inşa edilebilen dinamik bir olgudur. Göç etmek bu dinamik yapıyı perçinlemekte, göç edilen mekan ve ana vatan arasında köprüler kurarak dönüştürmektedir. Çalışmada babalara, Türkiye'de ve Almanya'da baba olmanın nasıl anlamlandırıldığı sorusu yöneltilmiş, Şekil 2'de görüleceği üzere iki ülke arasındaki babalık rollerinde tek orta nokta olarak "saygı" unsuru açığa çıkmıştır.

Şekil 2: Babalık Rollerini Türk-Alman Etkisi

Babalık rollerinin, erkeklik kimliğine eklemlendiği göz önünde bulundurulduğunda babaların göç ettikleri Almanya'da da çocuklarla ilişkisinde saygıyı merkez belirlemesi dikkat çekicidir. Ataraki, erkeklerin pozitif duygularıyla arasına mesafe koymasını öğütlerken bir taraftan da öfkeyi dışa vurmanın ve kendisine saygılı davranılmasının erkekliğin göstergeleri olarak içselleştirilmesine aracı olmaktadır (Hooks, 2021). Çocukla ilişkisini kurgularken saygıyı başat kabul etmelerine karşın babalar, Almanya'da geleneksel babalıktan daha ziyade ilgili babalığı pratiğe dökmenin görece kolay olduğunu ifade etmektedirler:

Valla Türkiye'de baba olsam yani birazcık daha belki, diktatör demeyeyim de... Birazcık daha belki dediği dedik olabilirdim yani. Yine böyle liberal, yumuşak birisi olurudum ama... Belki biraz daha belli konularda yaptırım gücüm daha rahat oldu. Belki biraz daha katı olabilirdim belli konularda. (...) Bende olmasa işte babam gelip bir şey söyleyecek, kuzenim (...) Şimdi yalan söylemeye gerek yok, o çevre insanı etkiler. Buradaki kadar rahat olamazdım yani, buradaki kadar öz güven sahibi veya bu kadar serbest olamazdım (K6).

Babalık pratiğinin mekana bağlı değişim göstermesi katılımcılara göre ilk olarak habitusunun değişimi, ardından sosyal sermayeyle ilişkilendirilmiştir. Habitus, Bourdieu'nün tanımıyla bir alışkanlıklar bütününe işaret etmekle birlikte bu alışkanlıkların kültürel etkilerini hesaba katmayı gerektirmektedir (2016a). Bu noktada göçle birlikte başka habituslarla karşılaşan katılımcılar açısından babalık,

Türkiye'deki babalığa kıyasla daha az eleştireldir. Göç, Türkiye'deki sosyal sermayenin geride bırakılmasını sağlamış ve babalık, otorite kurucu rollerinin uzağında tanımlanmaya başlamıştır. Uzaklık katılımcılar tarafından "özgür bir hayat" olarak aktarılmış, Almanya'da çocukla kurulan bağın geçmiş sosyal baskılardan bağımsız inşa edilebilirliğine dikkat çekilmiştir. Böylece başka habitusla karşılaşmalar, babalığın yeniden inşasını gerektirmiştir:

Mesela baba olarak biz biliyorsunuz Türk aileleri biraz daha katı çocuklarına karşı da olsa. Buradaki örnek aldığımız bir davranış var. Mesela bir anne-babayı yani ikisini birlikte değerlendirdiğin zaman çocuklarına karşı Alman aileler tamam 18'e kadar öyle değerlendirme yapıyorlar ama 18'e kadar da bizden daha iyiler. Hep ilgileniyorlar. Yani paylaşım çok fazla. (...)o yönden kendime örnek aldığım yönleri var bir Alman ailesinde. Ama mesela dini olarak olsun, saygı, sevgi anlamında da kendi kültürümüz (K7).

AÇEV'in (2018) çalışmasında bahsi geçtiği üzere Türkiye'de geleneksel babalar, babaların çoğunluğunu oluşturmaktadır. Almanya'da ilgili babalık pratikleriyle karşılaşan katılımcılar, çocuk ve baba arasında kurulan duygusal bağı olumlu değerlendirmişlerdir. Fakat bu olumlu değerlendirmenin tüm katılımcılar için belirli sınırları bulunmaktadır.

Kızıma öyle çok fazla baskı yapmıyorum. Belli sınırlar içerisinde birtakım şeyleri serbest bırakmaya çalışıyorum. Ama tabii belli sınırlar içerisinde yani sonuçta bir Alman gibi olamam tabii. Almanlar bize göre o konulara daha esnek (K6).

Dini ve kültürel unsurlar, karşılıklı saygı, sevgi biçimleri babalık rollerindeki sabit noktalardır. Almanya'daki babalarla kendi babalıklarını kıyaslayan katılımcılar, belirtilen sınırlar aşılmadığı ölçüde çocuklarını Türkiye'deki babalara nazaran daha özgür yetiştirdiklerini ifade etmektedirler. Kendilerini de daha özgür olarak tanımlayan babalar, bu özgürlük biçimini ekonomik sermayelerinin değişmesine dayandırmaktadırlar:

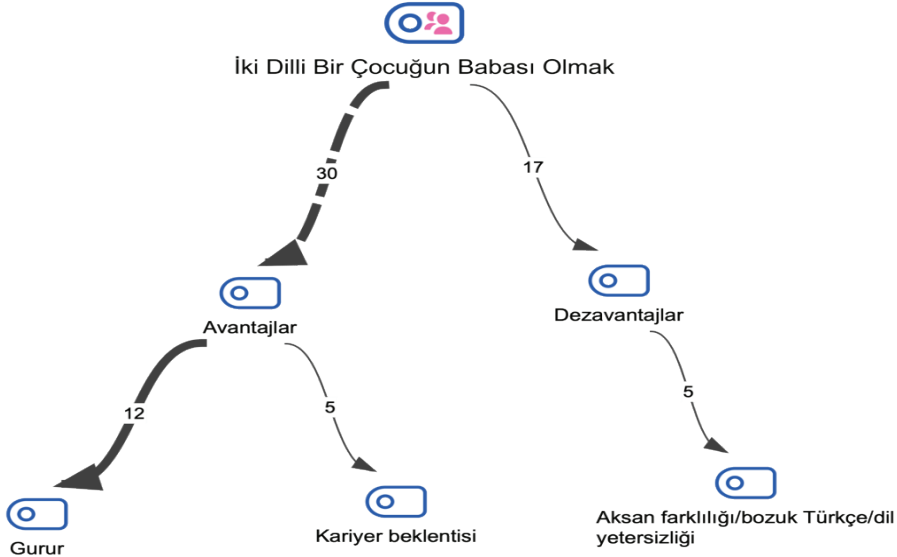
Burada daha rahatım açık konuşmak gerekirse. Ne açıdan daha rahatım? Şu anda çocuğun istediği bir şeyi alamama gibi bir şeyim yok burada. Yani istediği bir şeyi, atıyorum, git taksitle al veya peşinle al. Tabii bu yönleri var şimdi. Mesela Türkiye'de de var. Bir yeğenlerim var, arkadaşlarım var, çocukları var. Yani bazen bir zorlandıkları oluyorlar. Çocuğun birinde var, birinde yok. İsteddiği şey de böyle küçük çocuğun; araba, ev değil yani. Sonuçta bir marka kıyafet giymek ister (K4).

Türkiye'de baba olmak katılımcıların tamamı tarafından ekonomik kaygılara eşlik eden umutsuzlukla eşleştirilmiştir. K4'ün bahsettiği üzere çocuğunun istediği bir şeyi satın alabilmek, iyi babalığın koşullarından bir tanesi olarak görülmektedir. Göç etmeden önce Almanya'da bir mülke sahip olmayan bu babalar, emeklerini

satarak para kazanmakta ve esasen bir aileye reislik yaparak en yaygın erkeklik inşası stratejisine başvurumaktadırlar (Sancar, 2016). Böylece katılımcılar Almanya ve Türkiye'deki alım güçlerini kıyaslayarak Almanya'da bu stratejinin daha kolay izlenebildiğini, kısacası bir mekan olarak Almanya'nın ekonomik güvence sağlama rolünü ve dolaylı olarak erkekliğin inşasını kolaylaştırdığını söylenebilmektedirler. Ailelerine ekonomik güvenceyi daha kolay sağlayabilen babalar göç yoluyla aynı zamanda çocuklarına nitelikli eğitim fırsatı sağladıklarını da düşünmektedirler:

(...) Okuyacağımı falan sanmazdım ya çünkü... Bizim orası... Ben Altınoluk'ta şey yaptım, doğdum büyüdüm. Büyük ihtimal o da orada olacaktı. Çünkü küçük bir yer. Önü açık değil. En fazla bir üniversite okuyacaktı. (...) Ben ilerisini pek göremiyordum orada (K4).

Babaların tamamı çocuklarına nitelikli bir eğitim sağladıklarını düşünmekte, çocuklarının eğitim vasıtasıyla nitelikli iş gücüne dahil olacaklarını umut etmektedirler. Böylece babalık rollerine ekonomik güvence sağlamaya ek olarak nitelikli eğitim sunabilmeyi eklemektedirler. Zira Türkiye'de her iki rolü de yerine getiremeyeceklerini varsaymaktadırlar. Nitelikli eğitimden ise esas anlaşılan çocuklarının iki dilli yetişmesidir. Tüm babalar iki dilli bir çocuğun babası olmaktan gurur duymaktadır.

Şekil 3: İki Dilli Bir Çocuğun Babası Olmak

İki dillilik, iki dile sahip olma, iki dille konuşma ya da iki dilli olma durumudur (Field, 2011). Almanya'ya evlilik yoluyla gelen bir babanın dil yeterliliği, çocuklarının iki dilli gelişiminde önemli bir rol oynar. Genellikle göç sonrası Almanca öğrenme süreci

zaman aldığı için baba başlangıçta aile içinde daha çok Türkçe kullanır. Bu durum çocukların erken yaşta Türkçeye daha fazla maruz kalmasını sağlar. Katılımcılara *iki dilli bir çocuğun babası olmanın* onlar için ne ifade ettiği sorulduğunda (Şekil 3), bu durumu çoğunlukla avantaj (f=30) olarak değerlendirdikleri, ancak dezavantajlarının (f=17) da görünür olduğunu ifade ettikleri anlaşılmaktadır. Avantaj olarak çocuklarıyla gurur duyduklarını (f=12) ve iki dilli olmanın çocukları için iyi bir kariyer sağladığına (f=5) inandıklarını göstermiştir:

Gurur verici açıkçası. Çünkü oğlumla birlikteyim. Belki şu anda yaşı küçük ama 19 yaşına geldiği zaman gayet iyi, hızlı bir şekilde Almanca okuyup, anlayıp ve Türkçeye çevirebiliyor olması... Mesela onunla birlikte benim anlamadığım bir yerlerde bana yardımcı olması, işte baba öyle değil, böyle demek istiyor demesi... Hani benim şahsen gururum okşanır yani göğsüm kabarır derler ya o hesap (K1).

K1'in ifadesinden babanın Almanca yeterliliğinin sınırlı olmasının aile içi dinamiklere nasıl yansıdığı anlaşılmaktadır. Çocuk, dil aracılığıyla babasına rehberlik eden bir role bürünürken baba da çocuğunun dil bilmesini ve çeviri yapabilme becerisini bir gurur kaynağı olarak görmektedir. Bu durum, göçmen ailelerde sıkça rastlanan dil aracılığı olgusuna işaret etmektedir. Dil aracılığı, sınırlı dil yeterliliğine sahip göçmen ebeveynleri için iki dilli çocuklar tarafından sağlanan çeviri ve tercüme tanımlamak için kullanılan bir terimdir (Shen ve diğerleri, 2018). Çocuk, ebeveynine dilsel aracılık yaparak onun topluma uyum sürecine destek olmakta, aile de bu durumla gurur duymaktadır.

Sonuçta Türkiye'ye nazaran ufku daha açık, önü daha açık. Belki duymuşsunuz robot gibi gerçekten bir hayat var. Ama ilerisi Türkiye'ye baktığın zaman açık yani bir kaygım yok benim çocukla ilgili. Türkiye'de olsa böyle rahat olamazdım. Gelecekleri daha parlak... Bunun canlı örneğini yaşadık. Biz burada bir tane abimiz vardı, öğretmen. Şimdi Türkiye'de bir sürü Alman koleji var, onu çağırıyorlar. Buradaki maaşını Türkiye'de alacak. Bu çok güzel bir şey mesela (K4).

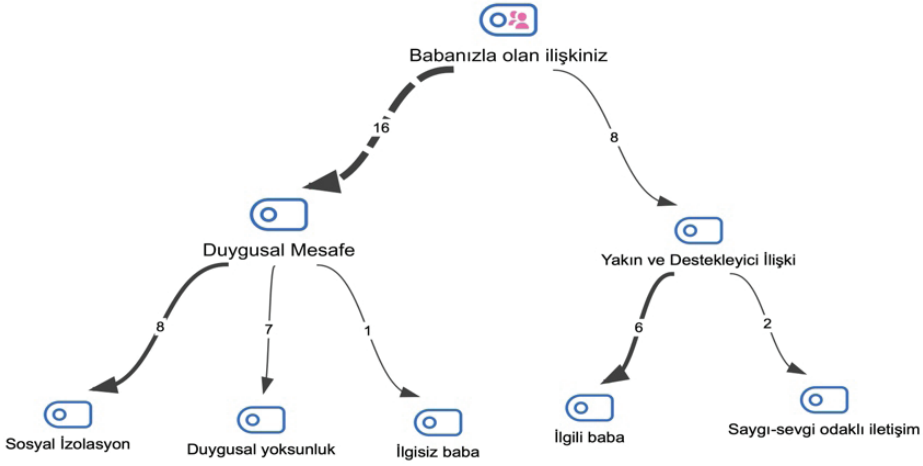
Çocuk özellikle okula başladığında ve sosyal çevresinde değişikliğe maruz kaldığında Almanca baskın hale gelir ve dil dengesi değişir. Ayrıca ataerkil aile yapısında babanın çocuklarla iletişiminin anneye göre daha sınırlı olması, babanın Almanca dil yeterliliğinin düşük olmasıyla birleştiğinde çocuklarla kurduğu bağı ve dil aktarımını daha da zorlaştırabilir. Bu durum, çocukların babalarından Türkçeyi yeterince edinmemesine veya iki dilli gelişimlerinde dengesizlik yaşanmasına neden olabilir. Şekil 5'te de görüldüğü üzere katılımcılar iki dilliliği bir dezavantaj olarak değerlendirdiklerinde aksan farklılığı/bozuk Türkçe/dil yetersizliğini (f=5) sıklıkla ifade etmişlerdir:

Kızımın ilk, yani şöyle söyleyeyim günlük konuşmaları da çok iyi. Türkiye’de gidip yaşayabilir. Ama tabii ki ana dili Türkçe olan birisi kızımın Türkçeyi sonradan öğrendiğini düşünebilir, anlayabilir. Biraz zayıf, oğlumun zayıf. Biraz da çekingen, Türkçe konuşurken. O yüzden oğlumun biraz zayıf. Ama günlük konuşmada idare edebilir (K6).

K6, kızının günlük konuşma düzeyinde Türkçeye hakim olduğunu belirtse de ana dili Türkçe olan birinin fark edebileceği dilsel eksikliklerin olduğuna dikkat çekmektedir. Bu, miras dili yeterliliği bağlamında çocukların ana dili seviyesinde akıcılık kazanamamalarının yaygın bir durum olduğunu göstermektedir. Miras dil, baskın bir dilin yanında varlığını sürdürmek durumunda olan bütün dilleri ifade etmektedir (Şen, 2022). Almanya’da Türkler, kamusal alanda Almanca, aile içinde ise Türkçeyi kullanmaktadır. Almancanın baskın dili oluşturması, Türkçeyi yalnızca miras dili haline getirmekte; bu da gelecek kuşaklarda dil yetersizliği ve aksan sorunlarına yol açmaktadır. Babalar, çocuklarının Almanca yeterliliğiyle gurur duymakta ve dili, babalık rolleriyle olumlu ilişkilendirmektedir. Babalığın toplumsal inşası sürerken, devletin kadın ve çocukları koruma politikaları, Türkiye’den taşınan otoriter baba rolünü zayıflatmakta ve babaları yeni rollere uyum sağlamaya zorlamaktadır.

Bence kanunlar burada hem kadının hem de çocuğun direkt yanında. Ve erkeğin hiçbir gücü olmayan bir konumda. Ama bunu desteklemek için mi kullanıyorlar yoksa bu kanunu kullanarak ellerinden gelenleri mi yapıyorlar, işte orasını ben anlamış değilim. Mesela teşvik ediyor ayrılın, dağılın diye. Çocukları kreşe verin. Çocuk Esirgeme Kurumlarına verin (K8).

Daha önce K6’nın bahsettiği “Türkiye’de dediğim dedik” baba figürü ile K7’nin “Türk ailelerinin çocuklarına karşı katı” söylemleri K8’in ifadeleriyle örtüşmektedir. Öte yandan tüm babalar, Almanya’nın kadın ve çocukları gözetim politikalarından, ev içi otoritelerinin zayıfladığı gerekçesiyle şikayetçidir. Başka bir deyişle, güçle birlikte sarsılan aile içi hiyerarşiler, yeni toplumsal düzen ve devlet politikaları aracılığıyla dönüşmeye devam etmiştir. Nitekim tüm katılımcılar, özellikle çocuklarıyla kurdukları iletişimde bu politikaların etkisini hissettiklerini ve babalıkla özdeşleştirdikleri otoriter ses tonunu giderek yumuşatmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Keza, göç öncesinde benimsedikleri babalık modelleri Şekil 4’teki gibidir.

Şekil 4: Babalık Örüntüsü

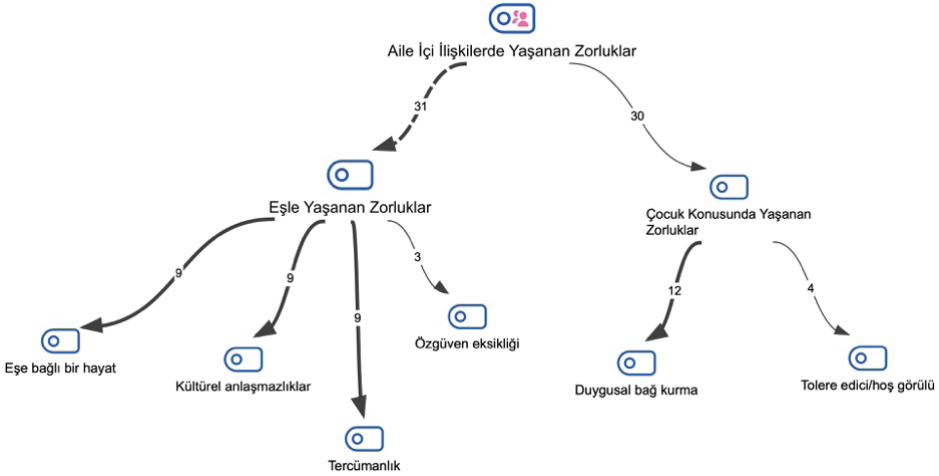
(...)Benim babam çok ilgili bir babaydı. Yani ben evde büyüdüm, mesela annem çalışmazdı. Şimdi şöyle bir durum var, benim çocuğum sabah 9'dan öğlen 2'ye 3'e kadar anneyi babayı görmüyor. Yani elimde imkan olmasını isterdim ki... Anne çalışmasın... Anneyle veya babayla büyüsün. Yani aileden biriyle vakit geçirsün. Daha çünkü çok küçük verdik biz kindergartına. Yani bu bizim içimizde büyük ukdedir (K4).

Babalardan, kendi babalarından öğrendikleri babalık rollerini tanımlamaları istenmiş ve en sık tanımlama duygusal mesafe (f=16) olarak neticelenmiştir. Ardından yakın ve destekleyici ilişki (f=8) dile getirilmiş ancak her halükarda kendi ailelerinden öğrenilen babalık rollerinin ekonomik güvence sağlamak, kamusal alanda temsille sınırlandırıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Babalarını "İlgili baba" olarak tanımlayan babalar dahi bu ilgililiğin içerisine aynı rolleri eklemiştir. Hamburg'a geldikten sonra çözülmeye başlayan bu ataerkil düşünce kalıpları ve pratikler beraberinde romantik ilişkilere bakışı da dönüştürmüştür.

Ebeveyn Ortaklığı: Kültürel Uyum ve Roller Arası Geçiş

Ebeveynliğin sosyal inşasında hiç şüphesiz en önemli pay partnere aittir. İthal damatların durumu söz konusu olduğunda, evlilik yoluyla göç etmeleri ve çoğunun ilk göç ettikleri evin kadının ailesinin evi olması, kurulan yeni aile birliğinin geleceğini çizmektedir. Tüm babalar göç ettikleri evde zorlandıklarını ifade etmektedir. Bu ev, geçici bir eşik kapısı işlevi görmekte; babalar, ailenin ekonomik giderlerini sağlayabileceği bir iş bulduktan sonra kalıcı evlerini kurmaktadır. Aynı zamanda burada Almanca öğrenmeye çalışmakta, kısacası kadının aile evi, bir transit mekan olarak babalığa hazırlanmaktadır. Yeni bir ülkeye, yeni bir kültüre, bir başka aile

dinamğine adapte olmaya çalışan babalar bu noktada özellikle eşleriyle çatışmaktadır. Bu çatışmalar Şekil 5'te aktarılmıştır.

Şekil 5: Eşle Ebeveyn Ortaklığı

Babalık örüntülerini, kendi babalarından devraldıkları biçimde pratiğe dökmek isteyen ancak yeni bir kültür ve politik sınırlamalar nedeniyle gerçekleştiremeyen babalar eşleriyle tam da bu noktada çatışmaktadır. Bu doğrultuda çocuklarla kurulamayan ilişkiler, Almanca'nın yetersiz olması nedeniyle; gündelik yaşamı eşe bağlı biçimde sürdürmek (f=9), kültürel anlaşmazlıklar (f=9), tercümanlık (f=9), öz güven eksikliği (f=3) gibi durumlar açığa çıkmaktadır. Durumu K7 şu şekilde aktarmaktadır:

(...)Babamın bana davrandığı gibi davranmak istiyorum. Ama Almanca iyi olmadığı için genelde mesela çocuğuma bu şekilde yardımcı olamıyorum. Babamla aynı dili konuştuğumuz için anlayabiliyorduk birbirimizi. Genelde ben söylüyorum ama bazı kelimelerde onlar Türkçede anlam veremiyor. (...) Genelde o konularda eşim yardımcı oluyor. Yani büyük bir yük kısmını o alıyor. Çünkü onunla daha kolay anlaşabiliyorlar (...). Bir şekilde eşim iki tarafı da toparlıyor (K7).

Anne kucağı, geçmişten günümüze "ilk mektep" olarak tanımlanmıştır (Demirci-Yılmaz, 2015). Annelerin çocuğun bakımını üstlenmesi, ilk eğitimini genelde kendisinin sunması bu tanımlamada belirleyici olurken katılımcılar Almanya'da aynı rolün sürdürüldüğünü belirtmektedir. Nitekim K7'nin söylemi, babaların Almanca'yı yeterli düzeyde öğrenememesinden ilk mektep rolünü annelerin üstlenmek durumunda kaldığını göstermektedir. Keza çocukların Almanya'da doğup büyümesinden dolayı, babayla kurulan ilişkide anne köprü olmakta, başka bir deyişle anne-baba-çocuk ilişkisinde belirleyici olmaktadır. Babalığın inşası ancak annenin yardımlarıyla

gerçekleşmekte, anne ev içi otoriteyi neredeyse tek başına sağlamaktadır. Kamusal yaşamda da özellikle ilk göç edilen dönemlerde dil yetersizliği, babaları anneye bağımlı kılmaktadır. Gündelik yaşam annenin etrafında şekillenmekte, dil bilmemek baba otoritesini parçalara ayırmaktadır. Eşleri olmadan kamusal yaşamın dışında kalan babalar kendilerini yetersiz hissetmektedir. Fakat bu yetersizlik eşlerin donanımlarıyla açıklanamakta, yalnızca Alman kültürü suçlanmaktadır:

Hani biz ataerkil bir toplum olduğumuz için... Bizde erkek daha baskın oluyor. Ama burada yetişenlerde daha çok şey oluyor hani... Kadın erkek eşitliği... Onun da sözünün geçmesi gerektiği... Tabii ki bu konularda bayağı zorlandık yani şimdi (K5).

Gündelik yaşamın, çocuklarla ve devletlerle ilişkilerin ancak kadınlar aracılığıyla yürütülebilmesi K5'in söylemiyle zorlayıcıdır. Şekil 4'te aktarılan geçmiş habitusun babalık örüntüleri bozulmuş; yeni rol dağılımlarına adapte olmakta güçlük çekilmiştir. En nihayetinde alışılmış rollerin dışında davranmak, çatışmaları doğurmuştur. Toplumsal eşitliği negatif bir durum olarak değerlendiren babaların, suçlu öznesi kültür olmuştur. Zira babalar her ne kadar annenin aracı rollerine değinse de bu aracılıktan memnuniyetsizliklerini dile getirmekte, tıpkı babalık örüntüsündeki gibi kendi babalarının otoritesine ulaşmayı istemektedir. Bu talep, araştırmaya katılan göçmen babaların, sınırlı ekonomik sermayelerini güçlendirme amacıyla daha uzun saatler çalışıp bu sermayeyi edinme çabasıyla sürdürülmektedir. Böylece bu babalar, yeni babalık rollerine alışmış görünürken arka planda geleneksel babalığa geri dönmeyi umut etmektedirler.

Sonuç ve Tartışma

Araştırma bulguları göç ile başlayan yolculuğun, ithal damatların yeni bir dil olarak Almanca'yı öğrenmeye başlamalarıyla iki dillilik yolculuğuna dönüştüğünü ve iki dilliliğin aile içi dinamikleri derinden etkilediğini açığa çıkartmıştır. Babalığın sosyal ve siyasal kurgular doğrultusunda inşa edilebilen dinamik yapısı, göç eden bir baba için bu süreci yeniden sorgulatmış, neticede babalar Türkiye'den getirdikleri babalık rolleri ve Hamburg'da karşılaştıkları babalık rolleri arasında köprüler kurmaya çalışmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın örneklem grubunu Hamburg'a evlilik yoluyla göç etmiş 12 Türk baba oluşturmuştur.

Bulgular; göç deneyimi, konuma göre değişen babalık rolleri ve ebeveyn ortaklığı ana temaları altında analiz edilmiştir. Göç deneyimi en sık dil yetersizliğinden ötürü olumsuz değerlendirilmiş, babaların yeterli düzeyde Almanca bilmemeleri, karşılaşılan kültüre uyum sağlamakta zorlanmalarına sebep olmuştur. Çünkü dilin toplumsal gücü, göçmen bireyin toplumsal alanda etkin olabilmesi için geçerli dil

kodlarına hakim olmasını gerektirmektedir. Dil sermayesine sahip olmamak, bireyi dışa bağımlı hale getirmekte ve özgür iradesini sınırlamaktadır (Bourdieu, 1991). Ardından gelen göçün psikolojik zorlukları ise, sosyal sermaye eksikliği ve kültür şoku gibi, en nihayetinde babaların ana vatana geri dönme isteklerine yol açmıştır. Ancak bu isteğin arka planında babalığın sosyal inşasının değişen mekanla birlikte parçalanmaya başlaması yatmaktadır. Babaların Türkiye’den edindikleri babalık örüntüleri, Hamburg’da işlevselliğini kaybetmiştir. Diğer bir ifadeyle habitusun değişimiyle birlikte bazı organizasyon ilkeleri yeniden değerlendirilerek dönüşüme tabi tutulmuştur (Bourdieu, 2016b). Bu bağlamda Almanya’daki Türk göçmen ailelerde kuşaklararası ilişkilerin kültürel aktarım ve ebeveynlik rolleri açısından önemli dönüşümler geçirdiği anlaşılmaktadır. Nauck’un (2005) çalışmasına göre, birinci kuşak ebeveynler özellikle ayrımcılık algısını daha yoğun yaşamakta; bu durum, özellikle babalar açısından daha belirgin göstergeler sunmaktadır. Bu çalışmada da kendi babalarını ilgisiz olarak tanımlayan bazı Türk babalar, Almanya’da çocuklarının eğitimi ve gelişimi için daha ilgili bir babalık modeli benimsemek zorunda olduklarını belirtmişlerdir. Ancak bu durumun Türkiye’deki geleneksel erkeklik ve babalık algısıyla çeliştiği, mekan değişikliğiyle birlikte babalık rollerinde kimliksel bir gerilim ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

Babanın, çocuğunun iki dilli oluşunu gurur verici bulması ve bu durumun kariyer açısından önemli bir avantaj oluşturduğuna inanması ise dilin sosyal statü, ekonomik sermaye ve kimlik oluşumu açısından önemli bir faktör olduğunu göstermiştir. Bulguları destekler nitelikte yapılan bazı araştırmalar da (Piller ve Gerber, 2018) bireysel düzeyde iki dilliliğin genellikle olumlu bir özellik olarak değerlendirildiğini ve ebeveynler tarafından çocuklara kazandırılan değerli bir yeti olarak görüldüğünü ortaya koymaktadır. Aynı zamanda babalar, çocukları Türkiye’ye dönüş yaptıklarında sahip oldukları iki dilliliğin ve Almanya’da edinilen eğitim fırsatlarının iş piyasasında önemli avantajlar sağlayacağına inanmaktadır. Özellikle kurumlarda ve resmi alanlarda çoğunluk dilinin kullanımı, ebeveynler ve çocuklarda bu dilin azınlık diline kıyasla daha güçlü ve prestijli olduğu algısını pekiştirmekte (Baker ve Wright, 2023); bu nedenle çocuklarının Türkiye’deki tek dilli bireylere göre iş piyasasında daha rekabetçi olacaklarını öngörmektedirler. Bununla birlikte, göç edilen ülkede bir süre yaşadıkdan sonra ana vatana dönüş yapma düşüncesi, bireylerin ana dillerini koruma çabalarını da destekleyen bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır (Baker ve Wright, 2023). Dolayısıyla geri dönme düşüncesi hem çoğunluk diline hem de ana dile duyulan ilgiyi artırmakta ve dönüş sonrası kariyer hedeflerinin şekillenmesine katkı sunmaktadır. Bu noktada babalar iki dilli çocuklarının aksan farklılığı, bozuk Türkçe ve dil yetersizliği gibi durumlardan dolayı hem iş piyasasında hem de sosyal çevrede “yabancı” muamelesi görebileceklerini de düşünmektedirler. Bu durum

şüphesiz bir çeşit kimlik karmaşasıyla açıklanmaktadır: Almanya’da tam olarak kabul görmemek, Türkiye’de ise tam anlamıyla yerini bulamamak. Yapılan araştırmalar üçüncü kuşak Türklerin her iki dili de tam anlamıyla kullanamadıklarını; ancak günlük yaşamda Almancayı daha akıcı bir şekilde konuşabildiklerini ve Türkçeye yönelik yeterliliklerinin görece düşük olduğunu ortaya koymaktadır (Kırmızı, 2016). Baugh (2017) konuşmada aksan farklılıklarının ya da standart dile uymayan biçimlerin bireylerin iş, barınma ve benzeri sosyal olanaklara ulaşmasında önemli bir engel oluşturabileceğini ileri sürmektedir. Dolayısıyla, iki dilliliğe yönelik beklentiler ile bireylerin gerçek dil yeterlilikleri arasındaki uyumsuzluk hem kariyer planlarını hem de kimlik ve aidiyet süreçlerini karmaşıklştırmaktadır.

Almanya’da çocukların eğitimi, bakımı ve gelişimine destek sunan Gençlik Dairesi (Jugendamt), bazı durumlarda çocukları ailelerinden alarak farklı bakım modellerine yerleştirmektedir. Aile ortamı çocuğun gelişimi için ideal kabul edilse de ihmal, istismar ve şiddet gibi durumlarda geçici veya kalıcı koruma önlemleri uygulanmaktadır (Uyanık, 2018). Bununla birlikte ataerkil yapılar ve kadına yönelik şiddet, hem kadınların hem de çocukların refahını tehdit etmekte ve Almanya’da toplumsal cinsiyet eşitliği yasalarla güvence altına alınmaktadır (Ethno-Medizinisches Zentrum e.V., 2016). Yasal düzenlemeler ve toplumsal yapı, göçmen ailelerin rollerini yeniden tanımlamalarını zorunlu kılmaktadır. Çalışmada, bu dönüşümün eşler arasındaki ebeveynlik ilişkilerine de yansıdığı görülmektedir. “İthal damat” konumundaki babalar, annelerin ev içi otoritesinin artmasıyla çocukla ilişkide daha geri planda kalmışlardır. Babanın dil yetersizliği, annenin kamusal alanda temsil görevini üstlenmesine neden olmuş; bu da babanın çocukla ve günlük yaşamla olan bağını büyük ölçüde eşine bağımlı hale getirmiştir. Almanya’daki kadın ve çocuk odaklı koruyucu politikalarla birlikte değerlendirildiğinde, bu durum göçmen babaların erkeklik rollerinde bir kırılma ve kimlik krizi yaşamalarına yol açmıştır. Connell’in (2005) hegemonik erkeklik kuramı çerçevesinde düşünüldüğünde, göç süreci erkeklik rollerinin kurumsal ve kültürel düzeyde yeniden inşasını zorunlu kılmış; babaların otorite, güç ve bakım rollerini yeniden müzakere etmelerine neden olmuştur.

Sonuç olarak, “Almanya’da doğmuş bir kadın”, “evlilik yoluyla Almanya’ya göç etmiş bir erkek” ve “iki dilli yetişmiş bir çocuk”; göçmen aile bireylerinin karşılaştığı kimlik, dil, aidiyet ve ana vatan kavramları etrafında yoğunlaşan zorlukları somutlaştıran en temel örnekler arasındadır. Bu bireylerin her biri, çoklu kimlikler ve çifte aidiyet arasında denge kurmaya çalışırken, iki kültürün ve iki ülkenin sosyal normlarının etkisi altında çeşitli uyum sorunları yaşamışlardır. Bulgulardan da anlaşılacağı üzere evlilik yoluyla Almanya’ya göç etmiş, dil bilmeyen ve hiç bilmediği bir ülkeye uyum sağlamaya çalışan bir baba için durum; geleneksel Türk kültürü ile Alman kültürü

arasındaki farklar nedeniyle hem eşle hem de iki dilli çocukla yaşanan zorluklar açısından önemli göstergeler sunmaktadır. Kültürün taşıyıcısı olarak çocuğın hem Almanca hem Türkçe bilen annesiyle kurduğu derin bağları da düşündüğümüzde babanın geri planda kalması, yaşadığı kimlik bunalımı ve psikososyal sorunlar görünür boyutlara ulaşmaktadır. Bu noktada, araştırmaya dahil olan katılımcıların emek yoğun işlerde çalıştıkları, nispeten düşük sosyoekonomik düzeylere ve sınırlı eğitim geçmişine sahip olmalarının da söz konusu uyum sürecini daha karmaşık ve kırılgan hale getirdiği görölmektedir.

Bu bağlamda Türkiye'den Almanya gibi Avrupa ölkelerine evlilik yoluyla giden erkekler, "ithal damatlar" konusu göç literatüründe nispeten az incelenmiş olduğundan toplumsal entegrasyon, dil edinimi, iş gücü piyasasına katılım ve aile içi dinamikler gibi konularda detaylı saha araştırmalarına ihtiyaç duymaktadır. "İthal damatların" karşılaştığı sorunları anlamak için özellikle etnografik saha çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bireylerin toplumsal kabul süreçleri, aile içi dinamikleri ve diaspora topluluklarıyla ilişkileri, yalnızca anket ve görüşmelerle değil, uzun süreli katılımcı gözlem yöntemleriyle detaylı şekilde ele alınmalıdır. Etnografik araştırmalar, ithal damatların gündelik yaşam pratiklerini, karşılaştıkları yapısal engelleri ve bireysel stratejilerini daha derinlemesine anlamamıza olanak tanyacaktır.

The Fatherhood Struggle of Imported Grooms: The Case of Hamburg

Banu Demirbaş
Meryem Sarıköse*

Within the patriarchal system, migrant women are often expected to take on more active domestic roles, while men face fewer societal expectations in this regard. This disparity can lead to different challenges for men compared to women. Due to their role as the “head of the household,” men are expected to achieve economic success, and their efforts to establish a new life in an unfamiliar country after marriage can result in social isolation within the context of migration. Consequently, their inability to maintain traditional patriarchal roles exacerbates the difficulties they experience with their spouses and children. Considering that women often serve as cultural transmitters within the household and develop stronger bonds with their children, fathers’ struggles in maintaining relationships with their children tend to be more complex than those of mothers.

For instance, children raised bilingually may encounter difficulties in communicating with their fathers during the process of learning German. Fathers’ desire to directly instil their cultural values in their children can cause them to feel caught between both German and Turkish cultures in their acculturation process. Additionally, fathers’ challenges in establishing a social network can lead them to retreat into a passive role within the family. This situation not only results in an existential struggle for men but also intensifies the social, cultural, and linguistic difficulties they experience with their children.

* Coresponding Author

Res. Asst. Dr., Samsun University, banu.demirbas@samsun.edu.tr
Res. Asst. Dr., İstanbul Gelişim University, msarikose@gelisim.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-3468-8494>
<https://orcid.org/0000-0001-6428-184X>

DOI: 10.12658/M0797
insan & toplum, 2026, 16(2), 158-191.
insanvetoplum.org

Received: 26.05.2025
Revised: 30.07.2025
Accepted: 05.12.2025
Online First: 29.03.2026

This study examines the fatherhood practices of men who migrated to Hamburg through marriage, analysed through the lens of bilingualism. The main research question explores the impact of language use on fatherhood, while sub-questions address language-related challenges, cultural influences that reshape fatherhood roles, and how these influences manifest in practice. A qualitative research method was employed to achieve the study's objectives, and in-depth, one-on-one interviews were conducted with 12 Turkish fathers who migrated to Hamburg through marriage. The data collection and analysis processes were carried out simultaneously in accordance with qualitative research methodology. The research data were analysed using the content analysis method through the MAXQDA 24 software. The study identified three key themes: "Migration Experience," "Fatherhood Positions," and "Parental Partnership of Imported Grooms." Each main theme was interpreted by integrating participants' statements in line with the content analysis method.

Under the main theme of "Migration Experience," the various challenges faced by migrants and their frequency values are presented. The most frequently mentioned difficulty (f=36) is "Language Barrier." This is followed by "Psychological Difficulties" (f=11), "Lack of Social Environment" (f=5), and "Culture Shock" (f=4). For migrants, language barrier is not only a barrier that complicates daily communication but also a factor that shapes their socio-cultural belonging, determines their position in social relationships, and even restricts their agency. When considered in the context of migration, language barrier constitutes an obstacle to the expression of agency in the host country. The inability to exercise agency leads to the transformation of relationships—whether similar or different, distant or close—into relations of domination (Dil, 2015, pp. 163-164). In this context, the mentioned "relations of domination" demonstrate how individuals, due to language barrier, are unable to fully exercise their agency, making them dependent and more easily controlled.

The second main theme is "Fatherhood Roles: Conflict and Harmony." Fatherhood is a dynamic phenomenon that can be reconstructed in line with social and political frameworks. Migration reinforces this dynamic structure by building bridges between the country of origin and the host country, transforming the concept of fatherhood. In the study, fathers were asked how they perceive fatherhood in Türkiye and Germany. As shown in Figure 2, the only common characteristic between fatherhood roles in the two countries is being "respectful." Considering that fatherhood is closely linked to masculinity, it is noteworthy that migrant fathers in Germany also prioritise respect in their relationships with their children. While patriarchy encourages men to distance themselves from positive emotions, it also facilitates the internalisation of anger expression and the expectation of respect as indicators of masculinity (hooks, 2021,

p. 22). Although fathers construct their relationships with their children based on respect, they also express that it is relatively easier to practice engaged fatherhood in Germany compared to traditional fatherhood.

The third main theme is “Parental Partnership of ‘Imported Grooms.’” Undoubtedly, the most significant influence on the social construction of parenthood belongs to the partner. In the case of “imported grooms,” their migration through marriage and the fact that most initially reside in the wife’s family home shape the future of the newly established family unit. All fathers in the study reported difficulties adapting to this living arrangement, as the household serves as a transitional space. Once they secure employment to contribute financially, they move into their own homes. During this period, they attempt to learn German, meaning that the wife’s family home functions as a temporary space that prepares them for fatherhood. Fathers, who are in the process of adapting to a new country, a different culture, and a new family dynamic, frequently experience conflicts with their spouses. While they seek to implement the fatherhood patterns inherited from their own fathers, they struggle with the cultural and political limitations imposed by the host country. Consequently, difficulties in forming relationships with their children, dependence on their spouse due to insufficient German proficiency (f=9), cultural disagreements (f=9), translation responsibilities (f=9), and a lack of self-confidence (f=3) emerge as prominent issues.

In conclusion, the figures of “a woman born in Germany,” “a man who migrated to Germany through marriage,” and “a bilingual child” represent the fundamental examples of the identity, language, belonging, and homeland-related challenges faced by migrant family members. It is evident that men who migrate from Türkiye to European countries such as Germany through marriage, commonly referred to as “imported grooms,” encounter unique challenges concerning migration, cultural adaptation, and social acceptance. This group remains relatively underexplored in migration literature and requires detailed field research, particularly regarding social integration, language acquisition, labour market participation, and family dynamics. Ethnographic field studies are essential to gain a deeper understanding of the issues faced by the “imported grooms.” The social acceptance processes, intra-family dynamics, and interactions with diaspora communities of these individuals should not only be examined through surveys and interviews but also through long-term participant observation methods. Ethnographic research would allow for a more profound comprehension of the everyday life practices, structural barriers, and individual strategies employed by imported grooms.

Kaynakça

- Acartürk, C. (2016). Göçün ruh sağlığına etkisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi/The Journal of Academic Social Science*, 25, 137-150.
- Açıkalm, M. (2018). *Uluslararası göçün toplumsal cinsiyet boyutu: Karaman örneği*. [Yayımlanmış yüksek lisans tezi]. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi.
- Aker, T., Ayata, B., Özeren, M., Buran, B. & Bay, A. (2002). Zorunlu iç göç: Ruhsal ve toplumsal sonuçları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 3, 97-103.
- Akpınar, A. (2007). İsveç'te yaşayan Türk kadınlarının sosyal ilişki ağları, evlilik ve boşanma durumları. A. Kaya & B. Şahin (Ed.), *Kökler ve yollar: Türkiye'de göç süreçleri* (ss. 335-357). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Aktaş, G. (2012). Kadınların öznel kimliklerini inşa etme sürecinde aile içi kültürel söylemler: Genç kızlar üzerine bir araştırma. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(8), 21-35.
- Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV). (2018). *Türkiye'de babalığı anlamak serisi - I Türkiye'de ilgili babalık ve belirleyicileri (ana rapor)*. (Erişim tarihi: 10.02.2025).
- Arkonacı, S. A. (2017). *Psikolojide söz ve anlam analizi: Niteliksel duruş*. Hiperlink Yayınları.
- Atilla Demir, S. (2010). *Türk göçmen ailelerinde boşanma-Almanya örneği*. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baker, C. & Wright, W. E. (2023). İki dilliliğin ve iki dilli eğitimin temelleri. Z. D. Berdibek, (Çev.), GAV Perspektif.
- Bal, H. (2016). *Nitel araştırma yöntem ve teknikleri (uygulamalı-örnekli)*. Sentez Yayıncılık.
- Bartolomei, M. R. (2010). Migrant male domestic workers in comparative perspective: Four case studies from Italy, India, Ivory Coast, and Congo. *Men and Masculinities*, 13(1), 87-110.
- Baugh, J. (2017). Linguistic profiling and discrimination. O. Garcia, N. Flores & M. Spotti (Eds.), *The Oxford handbook of language and society* (pp. 1-23). Oxford University Press.
- Beck, U. & Beck-Gernsheim, E. (2012). *Aşkın normal kaosu*. İmge Kitabevi.
- Bourdieu, P. (1991). *Language and symbolic power*. J. B. Thompson (Ed.), G. Raymond & M. Adamson (Trans.). Polity Press.
- Bourdieu, P. (2016a). *Sosyoloji meseleleri*. Heretik Yayınları.
- Bourdieu, P. (2016b). *Akademik aklın eleştirisi: Pascalca düşünme çabaları*. Metis Yayınları.
- Bozok, M. (2018). Türkiye'de ataerkillik, kapitalizm ve erkeklik ilişkilerinde biçimlenen babalık. *Fe Dergi*, 10(2), 31-42.
- Bozok, M. (2019). Göç sonucu yaşanan erkeklik krizlerinin bir yüzü olarak erkekliğin kaybı. *Journal of Economy Culture and Society*, 60, 171-185.
- Bryman, A. (2012). *Social research methods*. OUP Oxford.
- Cabrera, N. J., et al. (2000). Fatherhood in the twenty-first century. *Child Development*, 71(1), 127-136.
- Castles, S. & Miller, M. J. (2008). *Göçler çağı: Modern dünyada uluslararası göç hareketleri* (1. baskı). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Connell, R. W. (2005). *Masculinities* (2nd ed.). University of California Press.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. Eğiten Kitap.
- Creswell, J. W. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri*. Siyasal Kitapevi.
- Cropley, A. J. (2002). *Qualitative research methods: An introduction for students of psychology and education*. Zinatne.

- Dil, K. (2015). Göç olgusuna göçmenlerin deneyimleri üzerinden bakmak. *İdeal Kent, Kent Araştırmaları Dergisi*, 15, 150–169.
- Demirci-Yılmaz, T. (2015). Osmanlı ve erken cumhuriyet dönemi Türkiye modernleşmesinde annelik kurguları (1840-1950). *Cogito*, 81, 66-90. YKY.
- Ekşi, H., Demirci, İ., Yıldız, C. ve Ekşi, F. (2015). Almanya'da yaşayan Türk göçmenlerin aile değerleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13(29), 41-82.
- Ersöz, A. G. (2019). Özel alan/kamusal alan dikotomisi: Kadınlığın 'doğası' ve kamusal alandan dışlanmışlığı. *Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Dergisi*, 5(2), 123-145.
- Fetterman, D. M. (1989). *Ethnography: Step by step*. Sage Publications, Inc.
- Field, F. W. (2011). *Key concepts in bilingualism*. Palgrave Macmillan.
- Gardner, K. ve Grillo, R. (2002). Transnational households and rituals: An overview. *Global Networks*, 2, 179–188.
- Giddens, A. (2010). *Mahremiyetin dönüşümü: Modern toplumlarda cinsellik, aşk ve erotizm*. Ayrıntı Yayınları.
- Gillis, J. R. (1997). *A world of their own making: Myth, ritual, and the quest for family values*. Oxford University Press.
- Gönül, S. (2020). Zorunlu göç ve toplumsal cinsiyet: Suriyeli kadınların evlilik deneyimleri. *Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Türkiye'de Göç Araştırmaları*, 80, 80-101.
- Gürbüz, S. & Şahin, F. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: Felsefe-yöntem-analiz* (5. baskı). Nobel Yayıncılık.
- Hooks, B. (2021). *Değişme isteği: Erkekler, erkeklik ve sevgi*. BGST Yayınları.
- Kaya, A. & Kentel, F. (2005). *Euro-Türkler: Türkiye ile Avrupa Birliği arasında köprü mü, engel mi? Almanya-Türkleri ve Fransa-Türkleri üzerine karşılaştırmalı bir çalışma* (1. baskı). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kırmızı, B. (2016). Göçmen Türklerin Almanya'da yaşadığı sorunların dünü ve bugünü. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 2(3), 145–156.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. Selahattin Turan (Çev.), Atlas Akademik Basım Yayın Dağıtım.
- Nauck, B. (2005). Intergenerational relations in Turkish families in Germany. J. Pfliegerl & S. Trnka (Eds.), *Migration and the family in the European Union* (Schriftenreihe des ÖIF Nr. 13, pp. 99-127). Österreichisches Institut für Familienforschung.
- Ethno-Medizinisches Zentrum e.V. (2016). *Das Gesundheitswegweiser für Migrantinnen und Migranten: Türkisch* (1. Auflage). MiMi-Projekt. <https://www.mimi-bestellportal.de/wp-content/uploads/2017/02/LF-Ge-tuerkisch-17-02.pdf>
- Özdemir, A. ve Budak, F. (2017). Göçün çocuk ruh sağlığı üzerine etkileri. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 212–223.
- Özer, Y. (2018). *Kültürel istihbarlar*. Karakum Yayınevi.
- Piller, I. & Gerber, L. (2018). Family language policy between the bilingual advantage and the monolingual mindset. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 23(6), 622–635. <https://doi.org/10.1080/13670050.2018.1503227>
- Sancar, S. (2016). *Erkeklik imkânsız iktidar-ailede, piyasada ve sokakta erkekler*. Metis Yayınları.
- Shen, Y., Kim, S. Y. & Benner, A. D. (2018). Burdened or efficacious? Subgroups of Chinese American language brokers, predictors, and long-term outcomes. *Asian American Journal of Psychology*, 9(3), 190–200. <https://doi.org/10.1007/s10964-018-0916-4>
- Strassburger, G. (2004). "Transnational ties of the second generation: Marriages of Turks in Germany". Faist, Thomas-Özveren, Eyüp (Eds.), *Transnational Social Spaces, Agents, Networks and Institutions*, Ashgate Publishing Limited, England.

- şahin, C. (2001). Yurt dışı göçün bireyin psikolojik sağlığı üzerindeki etkisine ilişkin kuramsal bir inceleme. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakóltesi Dergisi*, 21(2), 57-67.
- şeker, D. & Uçan, G. (2016). Göç sürecinde kadın. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 199-214.
- şen, Y. (2022). Miras dil kavramı ve miras dil konuşucuları [The concept of heritage language and heritage language speakers]. *Kafkasya Çalışmaları*, 7(13), 25-44. <https://doi.org/10.21488/jocas.1119793>
- Timmerman, C. (2006). Gender dynamics in the context of Turkish marriage migration: The case of Belgium. *Turkish Studies*, 7(1), 125-143. <https://doi.org/10.1080/14683840500520642>
- Tin, N. & Alptekin, D. (2022). Tarihsel süreçte babalık deneyimlerinin toplumsal cinsiyet analizi. *Sosyoloji Dergisi*, 43, 155-191.
- User, İ. (1996). *Evlilik göçü*. Toplum ve Göç. II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, Mersin.
- Uyanık, M. (2018). Alman Gençlik Dairesi ve çocukların koruma altına alınması uygulamalarına yönelik eleştiriler. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(16), 123-140.
- Özbay, F. (2021). *Dünden bugüne aile, kent ve nüfus*. İletişim Yayınları.
- Taşdelen, H. M. (2002). Batı Avrupa'da yeni kuşak göçmen Türklere iki kimliklilik. *Yurt dışında çalışan Türkler ve kültürel değişim sekiyon bildirileri*. VI. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Yin, R. K. (2011). *Qualitative research from start to finish*. Guilford Publication.